

Headcoverings

Shiur# 409 | Feb 25th 2023

ספר שפת אמת - שמות - פרשת תצוה - שנת [תרמ"ב]

המשך מצות בגדי כהונה לשמן המנורה. על פי הפסוק בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר. ובגמ' דרשו על מצות תפילין וציצית. והבגדים רומזין על תיקון הגוף. שהוא המלבוש להנשמה. לכן מצות ציצית בכנפות שהוא התדבקות שיש להגוף בהקצוות היינו השורש. [ועיין מ"ש המהר"ל בדרוש לשבת הגדול]. והמנורה היא תיקון הנשמה נר ה' נשמת אדם. והוא רמז התפילין שנקראו קדושה והוא הארת הנשמה:

שו"ע או"ח סימן צח סעיף ד

התפלה היא במקום הקרבן, ולכך צריך ליזהר שתהא דוגמת הקרבן וכו' וראוי שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה, כגון בגדי כהונה, אלא שאין כל אדם יכול לבזבז על זה; ומ"מ טוב הוא שיהיו לו מכנסים מיוחדים לתפלה, משום נקיות:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קנו עמוד ב

דאימיה דרבי נחמן בר יצחק אמרי לה כלדאי בריך גנבא הוה לא שבקתיה גלויי רישיה אמרה ליה כסי רישך כי היכי דתיהוו עלך אימתא דשמיא ובעי רחמי לא הוה ידע אמאי קאמרה ליה יומא חד יתיב קא גריס תותי דיקלא נפל גלימא מעילויה רישיה דלי עיניה חזא לדיקלא אלמיה יצריה סליק פסקיה לקיבורא בשיניה:

מהרש"א [חדושי אגדות] מסכת שבת דף קנו עמוד ב

גילוי רישא א"ל כו'. בשאר אינשי נמי אמרי' פ"ק דקדושין דבעי כיוסי ראש ומשום דשכינה למעלה מראשו ומאי רבותיה דרב נחמן ב"י ואיכא למימר דאימיה דרב נחמן ב"י דקדקה לכסות ראשו טפי שיהיה לו כובד ראש ביותר משום יראה שלא יהיה גנב וניחא השתא דאמר דנפל גלימא מעל רישיה ואנן אמרי' דרבנן הוה להו פריסת סודר על רישיהון כדאמרי' פ' המוציא יין סודרא סוד ה' ליראיו פי' הערוך יראי ה' יוצאין בו ובפרק ע"פ סודריה דמר

כדרבנן כו' אלא דאית לן למימר דאימיה דרב נחמן ב"י הוסיפה לכסות ראשו בגלימא כדי שיהיה לו כובד ראש
טפי משום הך יראה דא"ל כלדאי וק"ל:

בן יהוידע על שבת דף קנו עמוד ב

שם א"ל כסי רישך. פירוש כיסוי נוסף על הנהוג כדי שלא יזדמן לו באיזה שעה שיהיה בגילוי הראש לגמרי
אפילו רגע וכו'.

תוספות מסכת יומא דף כה עמוד א

והא בעינן בית אלהים נהלך ברגש - תימה כיון דבעינן פייס בקודש אמאי לא היו מפייסין בעזרה עצמה דקדיש
טפי ואור"ת כיון דנוטל מצנפתו של אחד מהן גנאי היה לעמוד בלא מצנפת בעזרה והר"ר יצחק בר ברוך פי'
משום דהוי קיימי כבכולייאר ואם היו מפייסים בעזרה היה אחוריהם אל היכל ה'.

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן ב ס"ק ו

וכן הוא ביומא כ"ה [ע"א] ותוספות ד"ה והא בעינן. כוונתו דלמא נטל מצנפת של א' ועדיין לבוש כובע קטנה כמו
שאנו. ומתוספות ג"כ אין ראייה דגנאי ושם יבואר אי"ה.

רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ד הלכה א

כל העבודות האלו שעושין בכל יום בפייס היו עושין אותן, וכיצד היו עושין וכו', והממונה נוטל מצנפת מעל ראשו
של אחד מהן ומחזירה והוא האיש שמתחילין למנות ממנו ומפייסין כמו שיתבאר.

click here אוצר הכיפה חלק א Too see

click here אוצר הכיפה חלק ב Too see

Rav Yitzchak Spivak

מלכים א פרק יט פסוק יג

וַיְהִי כִשְׁמַע אֱלֹהֵי וַיִּלֶט פְּנֵי אֲדָרְתּוֹ וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הַמַּעְרָה וְהָנָה אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר מִהֲלֶךְ פֶּה אֱלֹהֵי:

מלכים ב פרק ב פסוק יד

וַיִּקַּח אֶת־אֲדָרְתִּי אֱלֹהֵי אֲשֶׁר־נִפְלָה מֵעֲלִי וַיִּנְכַּח אֶת־הַמַּיִם וַיֹּאמֶר אֵלֶי יִקְוֶה אֱלֹהֵי אֲפֹהֵי אֲפֹהֵי וַיִּנְכַּח אֶת־הַמַּיִם וַיִּחְצֹל הַנָּה וְהָנָה וַיַּעֲבֵר אֵלַי שָׁעַ:

זכריה פרק יג פסוק ד

וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִבְשׁוּ הַנְּבִיאִים אִישׁ מִחֲזִינּוֹ בְּהַנְּבִאָתוֹ וְלֹא יִלְבְּשׁוּ אֲדָרְתִּי שֶׁעַר לְמַעַן כֹּחֵשׁ:

רש"י זכריה פרק יג פסוק ד

אדרת שער - כן דרך מסיתים ומדיחי' מתעטפי' בטליתם כאילו הם אנשים צדיקים למען יקובלו כחשיהם:

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף טו עמוד א

אבל חייב בעטיפת הראש, מדקאמר ליה רחמנא ליחזקאל ולא תעטה על שפם - מכלל דכולי עלמא מיחייבי.

יחזקאל פרק כד פסוק יז

הֲאֵנְקוּ דָּם מִתִּימִם אֲבָל לֹא־תַעֲשֶׂה פְּאָרְךָ חֲבוּשׁ עֲלֶיךָ וְנִעְלֶיךָ תַּשִּׁים בְּרִגְלֶיךָ וְלֹא תַעֲטֶה עַל־שִׁפְּם וְלֶחֶם אֲנָשִׁים לֹא תֹאכַל:

מלבי"ם באור המילות יחזקאל פרק כד פסוק יז

האנק דם. כמו דממה וקול, ר"ל הרכבה מקול ומדממה, וכאן ר"ל שיהיה מורכב מאנק ומדממה, ר"ל שיהיה האנקה בלחש: מתים אבל. כמו בכור שורו, שופר תרועה: פארך. פארי המגבעות, ולדעת חז"ל התפילין שנקראים פאר, ושם שפם. בא תמיד אצל אבל, כמ"ש בס' התו"ה תזריע (סי' קנ"ד) טעמו של דבר:

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף טו עמוד א

וראשו יהיה פרוע - אין פריעה אלא גידול שער, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר: נאמרה הוייה בראש ונאמרה הוייה בבגד, מה הוייה האמורה בבגד - דבר שחוץ מגופו, אף הוייה בראש - דבר שחוץ מגופו. מאי לאו - אתפילין? - אמר רב פפא: לא, אכומתא וסודרא.

בית יוסף אורח חיים סימן מו

כי פריס סודרא על רישיה לימא עוטר ישראל בתפארה. כתב ה"ר דוד אבודרהם (שם) שלא נהגו לאמרה באותן הארצות שאינם מניחים מצנפת לפי שברכה זו נתקנה לפי שהיו עוטרין מצנפת ועכשיו נהגו כל העולם לאמרה אף על פי שאינם עוטרין מצנפת וכן דעת התוספות (ס: ד"ה כי פריס) שכתבו כי פריס סודרא על רישיה והוא הדין לכל כובע ולכל כיסוי ונראה לי שטעם ברכה זו לפי שאסור להלך בגילוי הראש כדמשמע בפרק כל כתבי (שבת קיח:) ואפילו לדברי המפרש שאינו אסור לילך בגילוי הראש מכל מקום מודה דמדת חסידות היא שלא לילך בגילוי הראש כמו שיתבאר בסימן צ"א (ד"ה ומ"ש רבינו ויכסה) בסייעתא דשמיא [ובספר הזוהר ברעיא מהימנא בנשא (קכב:) בר נש אסור למיזל ד' אמות בגלויא דרישא משום דמסתלקי חיי מיניה]. ולפי שישראל הם המצווין בכך כדי שיהא מורא שמים עליהם אנו מברכים עוטר ישראל ונקט לשון עיטור כלומר דרך מעלה צונו בכך ומשום דכתיב (ישעיה סב ג) והיית עטרת תפארת ביד ה' סיים בתפארה:

Rabbi Aryeh Lebowitz

רש"י מסכת ברכות דף כה עמוד א

אבל לתפלה - צריך הוא להראות את עצמו כעומד לפני המלך ולעמוד באימה, אבל קריאת שמע אינו מדבר לפני המלך.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף י עמוד א

מתקיף לה רב ששת: טריחותא למיסר המינייה? ועוד: ליקו הכי וליצלי! - משום שנאמר הכון לקראת אלהיך ישראל. רבא בר רב הונא רמי פוזמקי ומצלי, אמר הכון לקראת וגו'. רבא שדי גלימיה ופכר ידיה, ומצלי. אמר: כעבדא קמיה מריה. אמר רב אשי: חזינא ליה לרב כהנא, כי איכא צערא בעלמא - שדי גלימיה ופכר ידיה ומצלי, אמר: כעבדא קמי מריה. כי איכא שלמא - לביש ומתכסי ומתעטף ומצלי, אמר: הכון לקראת אלהיך ישראל. רבא חזייה לרב המנונא דקא מאריך בצלותיה, אמר: מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה! - והוא סבר: זמן תפלה לחוד, וזמן תורה לחוד. רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי זירא, והוּו עסקי בשמעתא. נגה לצלויי, והוה קא מסרהב רבי ירמיה, קרי עליה רבי זירא: מסיר אזנו משמע תורה גם תפלתו תועבה.

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ה הלכה ה

תקון המלבושים כיצד מתקן מלבושיו תחלה ומציין עצמו ומהדר שנאמר השתחוּו לה' בהדרת קדש, ולא יעמוד בתפלה באפונדתו ולא בראש מגולה ולא ברגלים מגולות אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו בפני הגדולים אלא בבתי הרגלים.

שו"ע או"ח סימן צח סעיף ד

התפלה היא במקום הקרבן, ולכך צריך לזהר שתיא דוגמת הקרבן וכו' וראוי שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה, כגון בגדי כהונה, אלא שאין כל אדם יכול לבזבז על זה; ומ"מ טוב הוא שיהיו לו מכנסים מיוחדים לתפלה, משום נקיות:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ל עמוד ב

אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לא עמוד א

תנו רבנן: אין עומדין להתפלל לא מתוך דין, ולא מתוך דבר הלכה, אלא מתוך הלכה פסוקה.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לא עמוד א

תנו רבנן: אין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות, ולא מתוך עצלות, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך שיחה, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך שמחה של מצוה.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף כט עמוד ב

משתבח ליה רב חסדא לרב הונא בדרב המנונא דאדם גדול הוא, א"ל: כשיבא לידך הביאהו לידי. כי אתא, חזייה דלא פריס סודרא, א"ל: מאי טעמא לא פריסת סודרא? א"ל: דלא נסיבנא. אהדרינהו לאפיה מיניה, א"ל: חזי, דלא חזית להו לאפי עד דנסבת.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קנו עמוד ב

דאימיה דרבי נחמן בר יצחק אמרי לה כלדאי בריך גנבא הוה לא שבקתיה גלויי רישיה אמרה ליה כסי רישך כי היכי דתיהוו עלך אימתא דשמיא ובעי רחמי לא הוה ידע אמאי קאמרה ליה יומא חד יתיב קא גריס תותי דיקלא נפל גלימא מעילויה רישיה דלי עיניה חזא לדיקלא אלמיה יצריה סליק פסקיה לקיבורא בשיניה:

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף טו עמוד א

אבל חייב בעטיפת הראש, מדקאמר ליה רחמנא ליחזקאל ולא תעטה על שפם - מכלל דכולי עלמא מיחייבי.

משנה ברורה סימן ח ס"ק ד

משמע בגמרא שבחור לא היה מכסה ראשו בטלית אפילו הוא ת"ח:

משנה ברורה סימן צא ס"ק יב

מגולה - ובזמנינו צריך להשים בעת התפלה כובע בראשו כדרך שהולך ברחוב ולא בכובע הקטן שתחת הכובע כי אין דרך לעמוד כן לפני אנשים חשובים וכ"ש שלאף מיץ.

ערוך השולחן אורח חיים סימן צא סעיף ו

ובמדינתנו אין להתפלל אף כשהראש מכוסה בכיסוי קטן רק בעינין כובע כמו שהולכין ברחוב.

תשובות והנהגות כרך ד סימן כו

תפילה ללא כובע וחליפה

מעיקר הדין צריך להתפלל כעומד לפני המלך, ולא סגי בכובע קטן (כיפה) כי אין דרך לעמוד כן לפני אנשים חשובים כמבואר במ"ב סימן צ"א ס"ק י"ב, וכן צריך ללבוש חליפה ע"ש, ושמעתי טוענים שבארץ ישראל הואיל ועומדים גם לפני שרים בלי כובע וחליפה שרי להתפלל כן, ובעו"ה נתפשט אצל הרבה אנשים להתפלל כה"ג.

אמנם נראה דאין לסמוך על זה, דבאמת בא"י למדו זה בעו"ה מהאומות, שלמדו משיטת הקומוניסטים שכולם "חברים", ואף השר אין לו עליונות על אחרים ומתנהגים עמו כמו חבר, ומהם למדוהו. ובאמת גם אצלם כשהולכים למקום אחר להפגש עם שר, הרי הם מקפידים לכבדו כראוי וללבוש כובע וחליפה, וכן ברוב מדינות העולם כשיבואו למלך או שר נחשב עזות כשאינו מתלבש כראוי כהנ"ל, וכ"ש לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ומה נעשה שהופכים הכל ולומדים מהסביבה להשוות כבוד מלכו של עולם לכבוד שרים שאצלם אדרבה מעוניינים להוכיח שהם חברים, וע"כ במקום שיש ריח תורה ראוי להודיעם שיתלבשו כראוי והכון לפני אלקינו בתפלה, ואז התפלה נחשבת ומתקבלת יותר.

וכל שכן בני תורה דאמרו בברכות ו: "דרב יהודה היה מציין נפשיה והדר מתפלל" ופירש רש"י מקשט עצמו בבגדיו, ובש"ע ס"ס צ"א "דרך החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהם עטופים" אם כן לבני תורה ודאי ראוי לנהוג כן, ולא ילכו בדרך המקילין בזה.

כסף משנה הלכות אבל פרק י הלכה א

מ"ש רבינו שעטיפת הראש הוי מדברים שבצנעה. נראה דהיינו לומר דבצנעה דוקא נהג וכעובדא דרב יוסף דמשמע דלא הוה פריס סודרא ארישיה אלא בגו ביתיה דוקא ולא בפני רבים אלא דא"כ קשה דהל"ל גם בנעילת הסנדל שינהוג בצינעה מ"ש מעטיפת הראש ושמא יש לומר דכיון דלא אשכחן בגמרא מאן דחלץ מנעליו בצינעה לית לן למימר שיחלוץ מנעליו אפילו בצינעה ויותר נראה לומר דאף בפני רבים קאמר שיעטוף ראשו וקרי ליה דברים שבצינעה משום דיש לו מנעלים ברגליו וכמו שאמרו לובש מנעליו מנעליו מוכיחין עליו וכדרכי יוחנן ועי"ל שטעמו משום דפסק כרב דאמר אף פריעת הראש רשות וא"כ חייב לנהוג בה כמו בחול כיון שאינו נראה שאבילות ואף על גב דמשמע בגמרא דטעמא דרב משום דלית ליה דשמואל דאמר כל עטיפה שאינה כעטיפת ישמעאלים אינה עטיפה ורבינו פסק בפ"ה כשמואל דמצריך עטיפת ישמעאלים וטעמא דאמר פריעת הראש

רשות משום דקא סבר דאיכא אינשי דמכסו פומייהו בלא אבילות אבל קשה דמאי כתב דלובש מנעליו הא אמרינן דנעילת הסנדל רשות וא"כ חייב הוא לחלוץ ואפשר דמשום דבהאי זמנא אין רגילות לילך יחף פסק כן וגם הרא"ש כתב כן דהאידינא שאין רגילות לילך יחף הוי נעילת הסנדל חובה:

שו"ת יחיה דעת חלק ד סימן א

שאלה: האם הכיפה שעל הראש צריכה לכסות את כל הראש, או רובו, או שמא אין שיעור מיוחד לגודל הכיפה, ודי בכל שהוא

תשובה: בקידושין (דף ל"א ע"א) איתא, רב הונא בריה דרב יהושע לא היה הולך ארבע אמות בגילוי הראש, אמר, שכינה למעלה מראשי. ובשבת (דף קי"ח ע"ב) אמר רב הונא בריה דרב יהושע, תיתי לי (יבא לי שכר טוב) שלא הלכתי ארבע אמות בגילוי הראש. וכן בשבת (דף קנ"ו ע"ב) אמרו, שאמו של רב נחמן בר יצחק היתה מזהירה אותו תמיד לכסות ראשו ולא ילך בגילוי הראש, כדי שיהיה עליו מורא שמים. ובזוהר הקדוש פרשת בלק (דף קפ"ז ע"א) אמרו, לא ילך ארבע אמות בגילוי הראש, משום שאור השכינה למעלה מראשו, וממשיך לו חיים, ועל זה נאמר ושמן על ראשך לא יחסר. ובזוה"ק פרשת פנחס (דף רמ"ה ע"ב) אמרו, אסור לתלמיד חכם ללכת ארבע אמות בגילוי הראש, משום שנאמר מלא כל הארץ כבודו, ומכל שכן שאסור לברך ולהזכיר השם בגילוי הראש, (וראה עוד בזוה"ק פרשת נשא דף קכ"ב ע"ב). וכ"כ הרמב"ם בספר מורה נבוכים (ח"ג פרק נ"ב), שגדולי חכמינו היו נזהרים להימנע מלגלות ראשם מפני שהשכינה חופפת וסוככת אותם. וכ"כ רבינו יהודה החסיד בספר חסידים (סי' נ"ג).

והנה מבואר בספר ארחות חיים (הלכות תפלה סימן מ"ח), ובכל בו (סימן י"א), בשם מהר"ם מרוטנבורג, שאין איסור מן הדין ללכת בגילוי הראש, ומה שאמרו בשבת (קי"ח ע"ב) תיתי לי שלא הלכתי ארבע אמות בגילוי הראש, זהו ממדת חסידות. וכ"כ בתשב"ץ (סימן תקמ"ז). (ועיין בתוספות בכורות ב' ע"ב בד"ה שמא, שלשון תיתי לי מוכח דהוי ממדת חסידות. וכן כתבו בחידושי הריטב"א מגילה כ"ח ע"א והר"ן סוף פ"ק דעבודה זרה בשם הרמב"ן). וכן מוכח מלשון הזוהר פרשת פנחס, ומדברי הרמב"ם, הנ"ל. ומרן הבית יוסף /או"ח/ (בסימן צ"א), הביא להלכה דברי הכל בו בשם מהר"ם. אמנם בבית יוסף (סימן מ"ו) כתב, שהטעם לברכת עוטר ישראל בתפארה, לפי שאסור ללכת ארבע אמות בגילוי הראש, כמו ששמע בשבת (קי"ח ע"ב), ואפילו לדברי המפרש שאינו אסור ללכת בגילוי הראש, מכל מקום מודה שמדת חסידות היא שלא ללכת בגילוי הראש. וכמ"ש להלן סימן צ"א. וכן אמרו בזוהר הקדוש פרשת נשא (דף קכ"ב ע"ב), ולפי שישראל הם המצווים בכך כדי שיהיה מורא שמים עליהם, לכן אנו מברכים עוטר ישראל בתפארה. ע"ש. ומשמע שדעתנו נוטה יותר שאסור ללכת בגילוי הראש. וכן משמע יותר בבית יוסף (ריש סימן ח'). מכל מקום הלכה כמשנה אחרונה שבסימן צ"א, שאין זה אלא ממדת חסידות, וכפשטות הש"ס. וכן מוכח מלשון מרן בשלחן ערוך (סימן ב' סעיף ו): אסור לילך בקומה זקופה, ולא ילך ארבע אמות בגילוי הראש. הרי שהתחיל בלשון איסור לגבי קומה זקופה, וסיים שלא ילך ארבע אמות

בגילוי הראש, ולא תפס לשון איסור. וכן הוכיח המהרש"ל בתשובה (סימן ע"ב) ממשמעות הגמרא (שבת קיח ע"ב וקידושין לא ע"א) שאין זה אלא ממדת חסידות. והוסיף להוכיח כן, ממה שאמרו במדרש (ויקרא רבה פרשה כ"ז): אמר רבי ברכיה, מלך בשר ודם משגר פרוטגמא (אגרת מלכות) למדינה, מה עושים כל בני המדינה, עומדים על רגליהם ופורעים את ראשם (מגלים ראשם), וקוראים אותה באימה וביראה ברתת וזיע, אבל הקדוש ברוך הוא אומר לישראל, בני קראו קריאת שמע, ולא הטרחתי עליכם לקרות לא עומדים ולא פרועי ראש. משמע שאין איסור לקרות בפריעת הראש, אלא שלא החמיר עליהם. ע"כ. והנה אף על פי שבעיקר הדין יש לו סיוע מדברי רבותינו שבצרפת שהובאו באור זרוע חלק ב' (סימן מ"ג), מכל מקום בראייתו אין כדי הוכחה, וכמו שדחה לנכון בשו"ת שבות יעקב חלק ג' (סימן ה'), שהרי מסיים עוד המדרש שם, אמר הקדוש ברוך הוא, לא הטרחתי עליכם להתיגע בהרים ולהביא קרבן מן החיה שאינה ברשותך, אלא מן הבהמה שהיא ברשותך. ובודאי שאסור להקריב קרבן מן החיה, וכמו שאמרו בזבחים (ל"ד ע"א) בקר וצאן אמרתי לך ולא חיה. וכן יש לומר לגבי קריאת שמע בפריעת הראש שהיא אסורה. ע"ש. וכן כתב הגאון המג"ן (הרב משה גלאנטי), הובא בברכי יוסף (סימן ב' סק"ב), לדחות כן ראיית המהרש"ל. והביא מה שכתב האליה רבה לקיים ראיית המהרש"ל, ודחאו. ומרן החיד"א בברכי יוסף שם, וכן במחזיק ברכה (שם סק"ה), דייק מלשון מרן השלחן ערוך כמו שכתבנו, שאין זה אלא ממדת חסידות, והעיר ממה שכתב מרן בבית יוסף (בסימן ח' ובסימן מ"ו ובסימן צ"א), וכל יקר ראתה עינו, והעלה כן להלכה שאין בזה איסור אלא ממדת חסידות. ודחה דברי המהר"י עייאש בספר מטה יהודה שאסר בזה מן הדין. ע"ש. ודבריו חיים וקיימים. (ועיין עוד בשו"ת קרית חנה דוד חלק ב' סימן ל"ד). ואף על פי שידידנו הרה"ג רבי שלום משאש בשו"ת תבואות שמש (חלק אורח חיים סימן ל"ג) נטה קו לומר שדעת מרן הבית יוסף לאסור מן הדין ללכת בגילוי הראש. ע"ש. האמת תורה דרכה שהעיקר כמו שכתב מרן החיד"א, שאין זה אלא ממדת חסידות. וכן כתב המאמר מרדכי (בסימן ב', ובסימן צ"א סק"ה), ושכן דעת הב"ח והמגן אברהם. ע"ש. ועיין עוד בספר שער הזקנים (דף קע"ט ע"ד והלאה). ובשו"ת גור אריה יהודה (סימן ע"ב). ובשו"ת נחלת בנימין (סימן ל'). ע"ש. [וע"ע בשו"ת מהריט"ץ הנד"מ ח"ב (סי' ר). ובשו"ת הר צבי (חאו"ח סי' ג). ע"ש].

אמנם הטורי זהב (סימן ח' סק"ג) הביא מה שכתב המהרש"ל בתשובה הנ"ל, שאין איסור מן הדין בגילוי הראש, וכתב על זה, ונראה לי שיש איסור גמור בזה מטעם אחר, שמכיון שעכשיו חוק הוא אצל העכו"ם שתיכף ומיד כשיושבים מסירים מעליהם הכובע שעל ראשם, אם כן זה נכלל בדין ובחקותיהם לא תלכו. ע"ש. וכיוצא בזה כתב בשו"ת מהר"י מברונא (סימן ל"ד). אולם אין זה מוכרח, שאם עושה כן מסיבת החום ועייפות, וכיוצא בזה, לא שייך בזה חוק, וכמו שכתב מרן בבית יוסף (יורה דעה סימן קע"ח) בשם מהר"י קולון. וכן פסקו הרמ"א והמהריק"ש שם. ובשו"ת כהונת עולם (סימן ע"ה). ועוד אחרונים. וכן מצאתי להגאון רבי אפרים ארדיט בספר מטה אפרים (סוף פרק ז' מהלכות ברכות) שדחה כן דברי הטורי זהב, על פי מה שכתב המהר"י קולון הנ"ל, שהעושים כן אינו אלא מתוקף החום וכדומה, ולא כדי להדמות לגוים, ולכן גם בזמן הזה אינו אלא ממדת חסידות. ע"ש. וכן כתב בשו"ת נטע שורק (חלק אורח חיים סימן ב'), שאין בזה משום ובחקותיהם לא תלכו,

ודלא כהטורי זהב. ע"ש. גם הפתח הדביר (בסימן ב', דף י"א ע"ג) הביא דברי המטה אפרים, ושכן תמה הגאון אי"ש צדיק בעל בית עובד בתשובה כתיבת יד. והוא נדחק ליישב דברי הטורי זהב. ע"ש. ואין דבריו מוכרחים. ועיין עוד בשו"ת מהר"ם בריסק חלק א' (סימן ח'), ובשו"ת נחלת בנימין (סימן ל'). ואכמ"ל. ומכל מקום נראה שבכיסוי הראש בזמנינו יש טעם יותר ממדת חסידות, כי ידוע שזה דרכם של החפשים פורקי עול תורה ומצות ללכת בגילוי הראש, ויש היכר מיוחד בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, על ידי הכיפה שעל הראש, שהדתיים נזהרים ללכת תמיד בכיסוי ראש, והפכה הכפה שעל ראשם לסמל לאדם דתי, שמורא שמים עליו. ואם כן מי שהולך בגילוי ראש יש לחוש בו משום מראית העין שיחשדוהו לפורק עול מלכות שמים מעליו. ואף על פי שיש קצת דתיים שבאו מחוץ לארץ ונהגו ללכת בגילוי הראש כמנהגם בחוץ לארץ, אינם אלא מיעוטא דמיעוטא. ולכן יש מקום לחוש בזה על כל פנים משום מראית העין, וכמו שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל. ונאמר ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם. והגם שאין בידינו להמציא איסורים מדעתינו, מכל מקום טעמא דמסתבר הוא לומר שיש בזה על כל פנים יותר ממדת חסידות, וכל שיש לו כיפה על הראש יצא מחשש מראית העין.

והנה הגאון רבי שלמה קלוגר בשו"ת האלף לך שלמה (חלק אורח חיים סימן ג') העלה לחדש בזה, שיש חילוק בין גילוי הראש לגמרי שהוא אסור מן הדין, לגילוי מקצת הראש שהוא רק ממדת חסידות. ומה שאמרו (שבת קי"ח ע"ב) תיתי לי שלא הלכתי ארבע אמות בגילוי הראש, היינו אפילו גילוי של מקצת הראש, שזהו רק ממדת חסידות. ומה שאמרו גם כן במדרש לא הטרחתי עליכם לקרות קריאת שמע בפריעת הראש, היינו שלא הטרחם להסיר הכובע, שעל ידי כובד משאו על הראש יכבד עליהם לכיין כראוי, והיה ראוי שישארו בכיסוי מקצת הראש, כדי לכיין יותר, ועל זה אמר שלא רצה להטריחם, אבל גילוי כל הראש מדינא אסור. ובזה נדחת הוכחת המהרש"ל הנ"ל. ע"כ. ובאמת שאין זה במשמעות המדרש, אלא שפורעים ראשם לגמרי בקריאת הפרוטגמא של המלך, והפשט לא יופשט. וגם דבריו נגד המהר"ם מרוטנבורג והארחות חיים והכל בו, שסוברים שאין איסור כלל מן הדין בגילוי כל הראש. ואף על פי שגם בפרי מגדים (סימן ב' אשל אברהם סק"ו) נראה שמחלק בזה בין כיסוי כל הראש שזהו מדת חסידות, לכיסוי מקצת הראש. ע"ש. מכל מקום העיקר כדברי מהר"ם וסיעתו שאין לחלק בזה. וכן הגאון רבי משה פיינשטיין בשו"ת אגרות משה (חלק אורח חיים סימן א'), תמה מאד על הגאון רבי שלמה קלוגר הנ"ל, שאיך יתכן לפרש כן בדברי הגמרא (שבת קי"ח ע"ב), שהוא פירוש זר ודחוק מאד, ולכן העלה שמודה הגאון רבי שלמה קלוגר שמדין הגמרא אין חילוק בין גילוי כל הראש למקצתו, שהכל אינו אלא ממדת חסידות, ורק לשיטת הטורי זהב שבזמן הזה יש בזה משום ובחוקותיהם לא תלכו, שזהו שייך גם בפחות מכדי הילוך ארבע אמות, ועל זה אמר שבכיסוי מקצת הראש שאינו דומה לחוקי העכו"ם אין בזה איסור. ע"ש. ובאמת שכל זה אינו אלא דרך פלפול וחרפות להעמיס כן בדעת הגאון רבי שלמה קלוגר. ולכן העיקר בזה להלכה, שאף על פי שממדת חסידות בלבד ראוי שהכיפה תהיה מכסה את כל הראש, או על כל פנים רובו, וכמו שכתב בשו"ת תשורת שי חלק ב' (סימן ל"ח), ובשו"ת שואל ונשאל חלק ג' (סימן קל"ה). מכל מקום גם בכיפה קטנה אפשר לדון להקל, ובלבד שתהיה נראית היטב מכל צדדי הראש, הן מלפנים הן מאחור. ולא כיפה קטנה שבקושי אפשר להבחין בה. וכמו שכתב הרה"ג רבי עובדיה הדאיה בשו"ת

ישכיל עבדי חלק ו' (בהשמטות לאורח חיים סימן א', דף רצ"ב ע"א), שפעמים רבות היה גוער באלה המקילים לעצמם ללבוש כיפה קטנטנה שאינה מכסה רק חלק קטן מהראש. ע"ש. וראה עוד בספר הלל אומר (סימן מ"ג). ע"ש. ובשו"ת שמחת כהן חלק ב' (סימן ג') נשאל אודות הלובשים כיפה קטנה מאחרי ראשם, ואינה נראית כנגד פניהם, האם יש למנוע עלייתם לספר תורה עד שיתקנו הכיפה שתיראה כנגד פניהם, והשיב, שאינו רואה בזה תועלת כל כך. שמה שמתכסה מצד הפנים מתגלה מצד העורף, ולכן ראוי להוכיחם שילכו עם כיפה יותר גדולה, ואם אי אפשר, אין ראוי בגלל כך למונעם מלעלות לספר תורה, פן נגרום להם שיפסיקו בכלל לבוא לבית הכנסת ולהתפלל. ע"ש. (וסעד לדבריו ממה שכתב האור זרוע חלק ב' סימן מ"ג בשם רבותינו שבצרפת. ע"ש).

אולם בשעת קריאת שמע ותפלה שמקבל עליו עול מלכות שמים, צריך להזהר יותר ללבוש כיפה שמכסה רוב הראש, שהרי נאמר הכון לקראת אלהיך ישראל. וראה במה שכתב בספר מגן גבורים (סימן צ"א אות ג') בשם המאירי, שהנוהגים בבואם לבית הכנסת להסיר הכובע שבראשם מחמת החום, ונשארים בכיפה קטנה שעל ראשם, כאשר הם עומדים בביתם, וכך הם קוראים קריאת שמע ומתפללים, בודאי שדבר זה נחשב לחוצפה, הואיל ואין דרך לעמוד כן בפני גדולים. ע"כ. וכן פסק במשנה ברורה (סימן צ"א סק"ט). וראה עוד בשו"ת ישכיל עבדי חלק ו' (דף רצ"ב ע"ב). ובאמת שאין זה מדברי המאירי ז"ל, אלא ממה שכתב הגאון מהר"י אלגאזי בסוף חמדת הימים חלק ד'. וכמו שהעיר בזה לנכון ידידנו הגאון רבי אליעזר יהודה ולדינברג שליט"א בשו"ת ציץ אליעזר חלק י"ד (סימן מ"ט). ע"ש. ועל כל פנים נכון מאוד להזהר בזה. ובפרט בברכת המזון שיש ללבוש הכובע על ראשו, וכדקיימא לן בברכות (נ"א ע"א) שצריך עיטוף בברכת המזון. וכן הוא בזוהר הקדוש פרשת פנחס (דף רמ"ה ע"ב). וראה עוד בבית יוסף ובשלחן ערוך /או"ח/ (סימן קפ"ג). ע"ש.

בסיכום: מותר מן הדין ללכת בכיפה קטנה שעל הראש אף על פי שאינה מכסה את רוב הראש, ובלבד שתהיה ניכרת ונראית מכל צדדי הראש מלפנים ומאחור. ובשעת קריאת שמע ותפלה, וכל שכן בברכת המזון, ראוי להקפיד לחבוש כובע, או לכל הפחות כיפה המכסה את רוב הראש. ולשומעים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן א

בכיסוי מקצת הראש לענין לילך ברחוב ולענין ברכה

הנה בדבר כיסה מקצת הראש כגון ביארמולקע /בכיפה/ קטנה אם מותר לילך כך ברחוב כמו שרואה שרבים מיראי ה' נוהגים לילך כן ברחוב, אבל ראה כתר"ה תשובה מהגאון ר' שלמה קלוגער בס' האלף לך שלמה דבכיסוי מקצת מתיר רק בפחות מד' אמות ובגילוי כל הראש אוסר אף בפחות מד' אמות ורוצה כתר"ה לידע דעתי הקלושה איך להתנהג למעשה.

והנה דברי הגאון רש"ק תמוהים לכאורה מאד, כי איך אפשר לפרש מה שנאמר בגמ' קדושין דף ל"א רב הונא ברי' דר' יהושע לא מסגי ד' אמות בגילוי הראש וכן הוא בשבת דף קי"ח, שהוא לא בגילוי הראש ממש אלא

שהיה מכוסה אבל רק מקצת הראש, דאף אם הי' לו איזה קושיא שהיתה מתורצת בפירוש כזה אין שייך לתרץ בדבר שהוא לא כמפורש בגילוי הראש פירושו מגולה ולא אם הוא בדוקא מכוסה אף משהו, ובפרט שאין שום הכרח לפרש פירוש כזה שעכ"פ הוא זר ודחוק.

וגם הא לבד הא דר"ה בד"ר יהושע כאן ובשבת לא נזכר בשום מקום שיש איסור ולא אף מדת חסידות אף בגילוי כל הראש ואדרבה בהרבה מקומות הוא כמפורש שאין בזה איסור כדהביא הגר"א /או"ח/ בסי' ח' ס"ק ו' ואם כן מנליה דאסור בגילוי כל הראש אף בפחות מד' אמות אם במקום זה דרב הונא בריה דרב יהושע מפרש שהוא ד' אמות דוקא. בשלמא הב"ח שאוסר אף בפחות מד' אמות מצד מדת חסידות והובא במג"א /או"ח/ סימן ב' סק"ו הוא משום שמפרש ד' אמות שבגמ' לאו דוקא מהטעם דכיון שהוא משום כבוד השכינה שלמעלה מראשו מה לי ד' אמות או פחות, ומש"כ המג"א ומדת חסידות אפילו בפחות מד' אמות ההכרח כדפי' במחצית השקל שגם המג"א אינו סובר שיש איסור בד' אמות מהא דמפורש במג"א /או"ח/ סי' צ"א סק"ג שאף ד' אמות הוא רק מדת חסידות ורק להוציא הזכרה וליכנס לביהכ"נ אסור עיין שם (ועיין ביד אפרים ודבריו דחוקים), אבל הגרש"ק שמפרש ד' אמות שבגמ' הוא דוקא אך פי' שאיירי בגילוי מקצת, מנא לי' לאסור בגילוי כולו אף בפחות הא לא הוזכר דין גילוי כל הראש כלל ואין לדון אף אם הוא חמור מגילוי מקצת, יותר ממה שמצינו בגילוי מקצת. דאם סובר מסברא דאינו כבוד השכינה אף בפחות מד' אמות כסברת הב"ח וסובר לפי פירושו שאף בגילוי מקצת נמי אינו כבוד השכינה ובזה איירי בגמ' הו"ל לאסור אף בגילוי מקצת גם בפחות מד' אמות, אלא סובר שלא שייך כבוד השכינה כשיושב ואף במהלך פחות מד' אמות אין לאסור אף בגילוי כל הראש בפחות מד' אמות.

וצריך לומר לתרץ דבריו שסובר דבגילוי מקצת נמי אינו כבוד השכינה וסובר דד' אמות דוקא ולכן מפרש בגמ' שהוא אף בגילוי מקצת ואין חלוק מדינא דגמ' בין גילוי כולו לרק מקצת שבתרווייהו ליכא איסור אלא מדת חסידות, ורק בד' אמות, אבל האידנא שאיכא איסור מצד חוק עכו"ם כסברת הט"ז /או"ח/ בסי' ח' סק"ג זה איכא אף ביושב וכדמשמע כן שם בט"ז וכן יש איסור אף בהולך פחות מד' אמות. ואיסור זה ליכא אף בכיסוי מקצת דכבר אינו כחך העכו"ם, וכדאיתא שם בט"ז שליכא אף בכיסוי היד על הראש דודאי די בזה לסלק חוקות העכו"ם כיון שהוא מורה בזה שאסור לו לישיב בגילוי הראש עיין שם, וכ"ש בכיסוי מקצת שאינו כחוק העכו"ם שאין לאסור וא"צ בזה לטעם הט"ז בכיסוי היד, ונמצא ממילא חלוק לדינא שבגילוי כל הראש אסור אף בפחות מד' אמות ואף בישיבה לבד, ובגילוי מקצת שליכא איסור זה אלא מדת חסידות שבגמ' שנאמר סתם גילוי הראש בזמנא שלא הי' זה חוק העכו"ם וסובר שהוא אף בגילוי מקצת הוא דוקא בד' אמות ונוגע לן דין הגמ' למעשה רק בגילוי מקצת.

ונצטרך לפרש בכוננת לשון הגרש"ק שהעתיק כתר"ה שמה דאמרי' דלא ילך ד"א בגילוי הראש דמשמע פחות מד' אמות מותר, היינו רק במקצת הראש בזה אסור רק ד' אמות תחת אויר הרקיע הא פחות מד' אמות מותר, אבל בגילוי כל הראש אסור אף פחות מד' אמות, אין כוונתו לפרש כן בלשון הגמ' דבגמ' שאינו לאיסור מצד

חוקות העכו"ם שלא היה אז כן חוק העכו"ם אלא למדת חסידות מצד שהשכינה למעלה מראשו איירי אף בגילוי כל הראש כפשטות הלשון וגם דא"א לפרש כלל חלוקו מדין הגמ' כדבארתי, אלא כוונתו אולי על לשון הש"ע ולא ילך ד' אמות בגילוי הראש דמוקים בגילוי רק מקצת משום דהאידינא אסור בגילוי כל הראש מדינא אף בפחות מד' אמות ואף בישיבה. ומסתבר יותר שגם אין כוונתו לפרש כן בש"ע שאיירי רק בגילוי מקצת כדהקשתי שא"א לפרש היפוך לשון גילוי הראש, אלא דהש"ע ודאי איירי אף בגילוי כל הראש משום דהש"ע אינו אוסר מטעם חוק העכו"ם וכדמוכרח כן גם להט"ז שכתב על הש"ע בסק"ה דרוכב ויושב בעגלה הוא כמהלך משמע דבישיבה מתיר לא רק בביתו אלא אף תחת אויר הרקיע, והא לטעמיה די ש בזה איסור דחוק העכו"ם אסור אף בישיבה ואף בבית וכמפורש בט"ז /או"ח/ סי' ח', אלא צריך לומר דדין הש"ע שלא כתב שאסור לילך כמו שכתב לעיל מזה בדין קומה זקופה אלא כתב ולא ילך ד' אמות בגילוי הראש שמשמע שהוא רק ממדת חסידות, וכדדייק כן גם בס' יד אפרים והוא רק במהלך ולא ביושב, ע"ז חידש הט"ז שרכוב ויושב בעגלה הוא כמהלך מהא דקדושין דף ל"ג ויש גם בו המדת חסידות שבש"ע אבל בסי' ח' חידש שהאידינא איכא גם איסור מצד חוק עכו"ם שהוא אף בישיבה. ומה שלא אסר המחבר מטעם חוק העכו"ם הוא משום שדבר זה תלוי לפי המקומות שאם באותן מקומות אין העכו"ם נוהגין כן אין לאסור, והמחבר היה במקומות הערביים שאין נוהגין להסיר הכובע, וזהו גם כוונת הגרש"ק שהוא לדינא האידינא במקומותינו שהעכו"ם נוהגין להסיר הכובע ולא קאי על לשון הש"ע, ולשון דמה דאמרין הוא פירושו מה שגם אנחנו לדינא אומרין כן, ונסתלקו קושיותינו מעליו.

אבל עכ"פ תמוה לומר בלא ראייה חדוש כזה שאף בכיסוי מקצת יהיה אסור, וגם הא משמע מהאחרונים דלא כדבריו, מהא דבטעם שאין מועיל הנחת היד על הראש להזכיר השם להמחבר /או"ח/ בסי' צ"א סעי' ד' וכן סובר הרמ"א /או"ח/ בסי' ע"ד סעי' ב' דלא כמהרש"ל דמתיר, הוא רק מטעם דאין הגוף יכול לכסות עצמו, ומטעם זה אם אחר מניח ידו על ראשו מותר לברך וכן כשממשיך הבית יד של הבגד על היד של עצמו הוי כיסוי כדאיתא בב"ח הובא בבאה"ט /או"ח/ סי' צ"א סק"ד עיין שם, והא היד אינה מכסה אלא מקצת הראש ומותר אף לברך למהרש"ל ולהחולקים עליו הוא רק ביד של עצמו והט"ז מודה למהרש"ל בסי' ח' גם לענין המדת חסידות לישיבה ולהלך ורק לברכה אסור, ומש"כ הט"ז /או"ח/ בסי' ע"ד סק"ב לענין שלא ישב או ילך בגילוי הראש באקראי קצת די בכיסוי ביד אין כוונתו שיהיה בזה האיסור דמדת חסידות אם הוא שלא באקראי, דלא מצינו חלוק לענין זה אלא בין ד' אמות לפחות ולא בין אקראי לשלא באקראי, אלא נקט בדהוה שבאקראי קצת מצוי זה. ונמצא שהוא כמפורש שאף לענין ברכה מותר גם בכיסוי מקצת וכ"ש לענין הליכה ד' אמות, ולכן דעת הגרש"ק היא שלא ככל האחרונים והוי דעתו דעת יחיד.

אך אף לדעת הגרש"ק נראה לע"ד שהוא רק בכיסוי פחות מרוב הראש דיסבור דרובו ככולו גם לדין זה וכשהרוב מגולה הוא כמגולה כולו אבל כשהרוב מכוסה גם לדידיה ליכא שום זהירות. ובמחצה מצומצם כיון שהאיסור נאמר על ראש מגולה ומחצה אינו כרוב אין להחשיב זה מגולה ואין לאסור אף לדעתו. אבל אולי אף בזה חושש לאסור משום דא"א לצמצם וצריך שיהיה הרוב מכוסה ואף שגם באיסור דרבנן הא מקילין במחצה אף שא"א לצמצם כדמצינו בעירובין מ"מ אולי החמיר לחוש כיון שלענין ברכה והזכרת השם הוא לכבוד השם

לא רצה להקל אף שהוא ספק איסור דרבנן, וממילא חש להחמיר גם בהליכה אף שהוא רק ממדת חסידות כדי שלא לחלוק ולכן אולי מצריך שיהיה הרוב מכוסה, ואיסור דחוק העכו"ם ודאי ליכא אף רק במיעוט מכוסה אם אך נחשב זה בעיני בני אדם לראש מכוסה.

ולכן למעשה הרוצה להחמיר ולחוש לדעת הגרש"ק צריך לכסות רוב ראשו שהוא ברוב הכובעים וביראמולקעס/ובכיפות/ הגדולים. אבל לדינא אין מחוייבין לחוש לדעתו כיון שהיא דעת יחיד ובפרט שהוא רק באיסור ממדת חסידות אף שעתה שכבר נהגו ישראל יש לדון בזה כעין איסור, משום שלא היה המנהג להחמיר יותר מהראוי לפי הגמ' והש"ע ולכן אם אך מכוסה באופן שנקרא שראשו מכוסה רשאים לילך ברחוב ואף לברך וכמו שעושין כן הרבה ואין להחשיבם ח"ו לקלים.

ומצד דין נדר שנהג שלשה פעמים אין לאסור דכיון דהזכר בגמ' ובש"ע שכן ראוי לנהוג לכל אדם עושה בסתמא רק לפי הדין שנאמר בזה דהוא רק למדה טובה שראוי לכל ישראל לנהוג במדת חסידות זה ולא נחשב זה לקבלת נדר דרק דבר שהזכר שינהגו כן ת"ח ויראי ה' אם התחיל אחד לנהוג כן בסתמא אמרינן שהוא בג' פעמים לקבלת נדר אבל לענין גילוי הראש שבש"ע נאמר זה לכל ישראל שינהגו כן אף שהוא רק מצד מדת חסידות אין להסתפק כלל בנדר אלא ע"ד הש"ע עושה שהוא רק למדת חסידות.

ובסתירת דברי המג"א/או"ח/ שבסי' צ"א כתב שאף לילך ד' אמות הוא רק ממדת חסידות ובסי' ב' /או"ח/ כתב ומדת חסידות אפילו פחות מד' אמות ששמע שלילך ד' אמות הוא איסור שדחקו במחצית השקל וביד אפרים לתרץ דבריו, היה נראה לע"ד דלילך ד' אמות אף שעיקר הדין הוא ממדת חסידות אבל כבר נהגו כל ישראל להתנהג במדת חסידות זה אפילו אנשים פשוטים אבל מדת חסידים להיחידם המתנהגים בחסידות וכן לכל ת"ח יש להחמיר שלא לילך בגילוי הראש אפילו בפחות מד' אמות. ולדינא יש לאסור אפילו בישיבה מצד חוק העכו"ם כהט"ז, והמג"א משמע שפליג על הט"ז וצ"ע בטעמו, ואולי בישיבה אף המג"א יודה דאסור משום חוק העכו"ם שכן עושין כשיושבין לאכול או בחבורת אנשים בעלמא להסיר הכובע אבל בהלוך אין דרכם להסיר הכובע ולכן אין לאסור ההלוך משום חוקי העכו"ם, ואולי סובר דחוק העכו"ם נחשב רק בעת התפלה דרק אז הוא חוק שלהם להסיר הכובע אבל בישיבה אין מסירין מצד חוק העכו"ם אלא להקל בעלמא, והט"ז סובר שגם זה נחשב חוק כיון שנמשך להם רגילות זה מצד חוק העכו"ם שלהם שבלא כובע הוא יותר חשיבות, ולכן אף שלישיבה בעלמא אין להם חוק עכו"ם להסיר הכובע יש לזה דין חוק עכו"ם לאסור, ועדיין לא מבורר טעם המג"א לע"ד ויש לאסור כהט"ז. ידידו המברכו בכוח"ט, משה פיינשטיין.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילה סימן צא סעיף ו

דרך החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהם עטופים.

ערוך השולחן אורח חיים סימן צא סעיף ב

עוד אמרו שם אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא כי איכא צערא בעלמא שדי גלימיה כלומר השליך אדרתו מעליו שלא יראה כחשוב [רש"י] כי איכא שלמא בעלמא לביש ומתכסי ומתעטף ומצלי אמר הכון לקראת אלהיך ישראל ובשעת הצער השליך אדרתו וחובק ידיו באצבעותיו כאדם המצטער מאימת רבו [שם] ולכן יש שמדקדקים עתה דאיכא צערא בעלמא לבלי להתפלל מנחה ומעריב בחול בבגד עליון ובשבת ויו"ט מתפללין בבגד עליון דאין להזכיר צער בשבת ויו"ט והש"ץ גם בחול לובש בגד עליון או שלובש הטלית וכן המנהג הפשוט במדינות אלו וגם בעלייה לתורה לובשים בגד עליון מפני כבוד התורה וכן בהגבהת התורה:

שלמה

פרק שני

הליכות

יח

הלבוש הראוי לתפלה

זו. בשעת התפלה יש להקפיד להיות לבוש בצורה מכובדת, כעומד לפני המלך, שנאמר "הכון לקראת אלקיך ישראל"⁷¹. ולכן גם מי שדרכו לילך במכנסים קצרים לרגל מלאכתו, כחקלאים ופועלים, רצוי שלא יתפלל בעודו לבוש כך כג⁷². והרגיל לילך בכובע ובמלבוש עליון ונודמן לבית הכנסת ללא מלבושים אלו, לא יתפלל בלעדיהם כד⁷³ אלא-אם-כן לא ימצא מנין אחר לתפלה, שאז אין להפסיד מעלת תפלה בצבור משום מצות הכון בלבד כה⁷⁴.

דבר הלכה

וכמו כן לענין עיקר אכילה קודם התפלה, דמזואר דהטעם הוא שמא ימשך, היינו לאו דוקא שימשך צאכילתו עד סוף הזמן, אלא גם שמא תשכיח ממנו האכילה את חובת התפלה, ולכן גם אם רואה השומר שגמר הלה את סעודהו ועדיין יש שהות להתפלל, לא יסמוך על כך, אלא נריך להזכירו שעדיין לא התפלל, ובעצור לפני המיזה צאופן זה אסור, כמזואר צסי' נ"ג מ"צ סקי"ג (ולענין עטיפת הש"ס צטלית צכל התפלות מפני צבוד הצבור, נהרא נהרא ופסטי⁷⁵)⁷⁶. וכן אין ראוי לאדם צריא להתפלל כשמלצושו העליון חלוי על כתפיו, שהרי צשעה שמדצר עם אנשים חשובים אינו עומד כן⁷⁷.

מפניני הרב עמוד כד

ה] בשנותיו האחרונות נהג רבנו להתפלל שחרית מעוטף בטלית ומעוטר בתפילין אך מבלי ללבוש את החליפה שלו. ורבים תמהו על הנהגתו זאת, כי לא זכרו שנהג כן מלפנים. ואחדים הציעו כמה טעמים אפשריים לדבר, אך לא ידעו על נכון, עד ששאלו אחד מהרבנים על כך, וענהו, שהוא התחיל זה עכשיו להניח את התפילין של זקנו הגר"ח, וגדולים הם מאד, ואי אפשר לו להכניס את הזרוע עם התפילין לתוך שרוול החליפה מחמת גדלם, ולהניח שהשרוול יהיה תלוי ככה למטה, ולא יכניס את זרועו אל תוכו, [כפי שעושים רוב בני אדם] אמר רבנו, שאין זה נכון, כי לתפילה צריכים להתלבש כפי הדרך שנהגו באותו המקום לעמוד בפני הגדולים, כלשונו של הרמב"ם (פ"ד מהל' תפילה ה"ה) והשלחן ערוך (או"ח סי' צ"א ס"ה), ואין עומדים ככה בפני הגדולים. (כן שמעתי מהר"ר שלוי רפהון, שיחיי).

שו"ע או"ח סימן צא ס"ב

צריך לאזור אזור בשעת התפלה, אפילו יש לו אבנט שאין לבו רואה את הערוה, משום הכון (עמוס ד, יב) אבל שאר ברכות מותר לברך בלא חגורה, מאחר שיש לו מכנסים: הגה - ואין לבו רואה את הערוה (ר"ן פרק קמא דשבת והרא"ש פרק הרואה והגהות מיימוני פ"ה מהלכות תפלה):

משנה ברורה סימן צא ס"ק ד

צריך - בדיעבד [ב] אם התפלל בלא אזור יצא [ג] וי"א עוד דדוקא מי שרגיל כל היום בחגורה אבל מי שהולך כל היום בלא חגורה גם בשעת תפלה א"צ לחגור. ומיהו מדת חסידות אף בכה"ג [מג"ג]:

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ה הלכה ה

תקון המלבושים כיצד מתקן מלבושיו תחלה ומציין עצמו ומהדר שנאמר השתחוו לה' בהדרת קדש, ולא יעמוד בתפלה באפונדתו ולא בראש מגולה ולא ברגלים מגולות אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו בפני הגדולים אלא בבתי הרגלים.

שו"ע או"ח סימן צא

(א) היתה טלית חגורה על מתניו לכסותו ממתניו ולמטה, אסור להתפלל עד שיכסה לבו; ואם לא כסה את לבו, או שנאנס ואין לו במה יתכסה, הואיל וכסה ערותו והתפלל, יצא:

(ב) צריך לאזור אזור בשעת התפלה, אפילו יש לו אבנט שאין לבו רואה את הערוה, משום הכון (עמוס ד, יב) אבל שאר ברכות מותר לברך בלא חגורה, מאחר שיש לו מכנסים: הגה - ואין לבו רואה את הערוה (ר"ן פרק קמא דשבת והרא"ש פרק הרואה והגהות מיימוני פ"ה מהלכות תפלה):

(ג) יש אומרים שאסור להוציא אזכרה מפיו בראש מגולה, וי"א שיש למחות שלא ליכנס בבהכ"נ בגלוי הראש:

(ד) כובעים, (קפיל"ה בלעז) הקלועים מקש, חשיבא כסוי, אבל הנחת יד על הראש לא חשיבא כסוי; ואם אחר מניח ידו על ראשו של זה, משמע דחשיבא כסוי:

(ה) לא יעמוד באפונדתו (טאסק"ה בלעז) ולא בראש מגולה ולא ברגלים מגולים, אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו לפני הגדולים אלא בבתי רגלים:

(ו) דרך החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהם עטופים: הגה - ובעת זעם יש לחבק הידים בשעת התפלה כעבדא קמיה מאריה, ובעת שלום יש להתקשט בבגדים נאים להתפלל (טור):

שו"ע או"ח סימן צח סעיף ד

התפלה היא במקום הקרבן, ולכך צריך ליזהר שתהא דוגמת הקרבן וכו' וראוי שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה, כגון בגדי כהונה, אלא שאין כל אדם יכול לבזבז על זה; ומ"מ טוב הוא שיהיו לו מכנסים מיוחדים לתפלה, משום נקיות:

הלבוש הראוי לתפלה

מו. בשעת התפלה יש להקפיד להיות לבוש בצורה מכובדת, כעומד לפני המלך, שנאמר "הכון לקראת אלקיך ישראל"⁷¹. ולכן גם מי שדרכו לילך במכנסים קצרים לרגל מלאכתו, כחקלאים ופועלים, רצוי שלא יתפלל בעודו לבוש כך כג⁷². והרגיל לילך בכובע ובמלבוש עליון ונודמן לבית הכנסת ללא מלבושים אלו, לא יתפלל בלעדיהם כד⁷³ אלא-אם-כן לא ימצא מניין אחר לתפלה, שאז אין להפסיד מעלת תפלה בצבור משום מצות הכון בלבד כה⁷⁴.

דעת נוטה חלק א

תשובה נט

שאלה: בחור ישיבה שמצא את הצבור עומדים להתחיל תפלת י"ח בלחש ועדיין לא הספיק ללבוש **כובע** וחליפה, ואין לו מניין אחר, האם יתחיל עם הצבור מיד, או ילבש מקודם **כובע** וחליפה ויפסיד את תחילת התפלה עם הצבור.

תשובה: לא יתפלל בלי **כובע** וחליפה.⁵³

שו"ת שבט הלוי חלק י סימן יח אות א

אשר שאל, בענין אשר הרבה נוהגים בתחפושת בפורים החלפת בגדים כגון ליטאי עם שטראמל או להיפך אם מותר להתפלל בזה תפלת מנחה או מעריב, עפ"י המבואר או"ח סי' צ"א שצריך כדרך שעומד לפני אנשים חשובים. הנה לדעתי אין חיצונית המלבוש קובע אלא אופן עמדו לפני השי"ת בתפלה ע"ד המבואר סי' צ"ח דיחשוב כאלו שכינה כנגדו, ועומד לפני מלך העולם ועוד ועוד, וכיון שמתפלל ע"פ הלכה והוא מכוסה כהלכה, ואינו עושה שום שחוק אין נפ"מ באיזה בגד עומד.

שו"ע יו"ד סימן רמ סעיף כה

אם האב רוצה לשרת את הבן, מותר לקבל ממנו אלא א"כ האב בן תורה. תלמיד שרוצה ללכת למקום אחר, שהוא בוטח שיראה סימן ברכה בתלמודו לפני הרב ששם, ואביו מוחה בו לפי שדואג שבאותה העיר העובדי כוכבים מעלילים, אינו צריך לשמוע לאביו בזה: הגה - וכן אם האב מוחה בבן לישא איזו אשה שיחפוץ בה הבן, א"צ לשמוע אל האב (מהרי"ק שורש קס"ז):

בענין שילבש בתפלה כדרך שעומד לפני חשובים

תשובה קב

שאלה: שאלתי את כת"ר אם יש חיוב להתפלל עם **כובע** כשזה נגד רצון הורי. והשיב לי שאין לי לשמוע להם בזה. ואשמח אם כת"ר יכתוב לי הסבר לזה, כי אח"כ ראיתי במשנ"ב (סימן צ"א ס"ק י"ב) שכתב דהטעם שיש לילך בכובע כי אין דרך לעמוד כן לפני אנשים חשובים. (וכע"ז כתב בערוך השולחן וז"ל ובמדינתנו אין להתפלל אף כשהראש מכוסה בכסוי קטן, רק בעינין **כובע** כמו שהולכין ברחוב). והנה בהרבה מקומות כאן בארץ ישראל לא הולכים כך ברחוב, או לפני אנשים חשובים, וגם בארה"ב אין נוהגים כן. ובפרט במצב שלי שההורים לא מסכימים וזה גורם להם קצת צער, וכמדומ' יביא לכמה קטטות.

תשובה: גם בזה"ז רוב האנשים נכנסים לאדם חשוב במעיל וכובע והמכוזין בטלה דעתן.⁹⁴

שו"ת חלקת יעקב אורח חיים סימן לו

א. שגלוח זקן לא יעבור לפני התיבה להתפלל.

ועל תקנה זו תסובב השאלה, יען כי החסידים מתפללים בנוסח ספרד, כמובן, והב"ב בביהמ"ד מכבר הם במתי מעט כמו ט"ו ט"ז, והחסידים המה כשמונים איש (כ"י) וגם כל הגבאים דביה"מ הנ"ל, להם אין נפמ"נ איזה נוסח יתפללו רק גבאי אחד אין רוצה בשום אופן רק שיתפללו בנוסח אשכנז שמכבר.

א. אם כולם יסכימו לשנות הנוסח אם מותר בכלל לשנות מאשכנז לספרד, ואף אם מותר גם כן יש להסתפק אי מותר לעבור על התקנה של הנדבן שלא ישנו.

ב. אם מועט הנ"ל יכולין למחות בידי המרובין אף באופן שאם כולם יסכימו מותר, מכל מקום יכולין המיעוט למחות.

ב) ועיקר השאלה בזה הוא התנאי של הנדבן - אי מותר לשנות נגד תנאו. והנה מבואר ביו"ד סי' רנ"ט ס"ג והיא גמ' מפורשת בסוף פ"ק דערכין, ישראל שהתנדב נר או מנורה דאף בלא נשתקע שם בעלים מותר לשנותה

לדבר מצוה, ובש"ך שם בשם המרדכי דאף לדבר מצוה הפחותה ממנו ואף אם הבעלים מעכבים, משום דהוי תשמיש דמצוה, והאי דס"ב בשם מדברי רא"ש דמותר רק לקדושה מעולה, משום דהוי תשמיש דקדושה יעו"ש היטב בש"ך, ובמג"א קנ"ג ס"ק כ"ז דמחלק בין ביהכנ"ס למנורה כיון דעיקרה עשוי לומר דבר קדושה, ועי' באריכות בדברי חיים ח"א או"ח סי' ג' באמצע התשובה וז"ל מ"מ נלפע"ד דאזכור כיון שאין בו קדושה לא נכלל בכלל תשמישי קדושה דהוי דבר שאין בו ממש ואין משתמשים בו בגופו ולא הוי רק כמו תשמישי מצוה וכו', וא"כ בני"ד נמי לענין התנאי שלא לשנות הנוסח דמי להאי דאזכור שאין בו ממש ומותר לכאורה לשנות אף לפחותה, מצד תנאי הנודר. אכן באמת אין אנו צריכין לזה כיון דאף לחת"ס וסייעתי' עכ"פ אין פחיתות, וז"ל החת"ס או"ח קצ"ז ועוד אמרתי כי התפילה בנוסח ספרד איננה גנאי ופחיתות לנוסח אשכנזי וכו' עכ"ל והנהו אינך הם הפליגו עוד יותר בנוסח ספרד. ועוד והוא העיקר, כיון דבלא החסידים יהי' במתי מעט וברוב עם הדרת מלך ויחד עם החסידים ירבה בשם תורה ותפלה, וכאשר כת"ה כותב אשר התקנה שגלוח זקן לא יעבור נתפרצה קודם בואם של החסידים וכעת נתחזקה מחדש, וכמובן אשר גלל זה יתרבה בשם תורה ויר"ש ואין לך מעלין בקודש יותר מזה, ודאי דמותר לשנות אף אם הבעלים מעכבין כבסי' רנ"ט ס"ב וס"ג. ועי' ג"כ או"ח סי' קנ"ג סע' י"ד ראובן שאמר קרקע אני נותן לבנות עליה ביהכ"נ אם ראובן לא הי' שם יכולין לשנותו, ובמג"א שם אפי' לדבר רשות כבסי' רנ"ט, והתם הטעם משום דהזמנה לאו מילתא וכמבואר במרדכי מקור הדין, דאם לא כן אסור לדבר רשות, אבל לדבר מצוה מעולה כמו הכא בני"ד והנודב שוב אינו מבני העיר, יעו' במגן אברהם שם, ודאי מותר לשנותו אם כולם יסכימו לזה (ולהלן נדבר עוד מזה אם אחד מוחה).

ג) והיטב אשר דיבר בזה כת"ה בני"ד להעיר אשר יש אומדנא דמוכח אשר גם להנדבן ניחא לי' בזה לשנות בכדי שעי"ז יתרבה תורה ותפלה בבית מדרשו, והביא מהא דב"ב קמ"ו ב' דתני' הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו... אין מתנתו מתנה מטעם אומדנא ונפסק כן בחו"מ סימן רמ"ו א' - אולם לא ביאר כל צרכו, דבאמת בתוס' קידושין מ"ט ב' גבי האי גברא דזבין נכסי אדעת' למיסק לא"י ולא פריש דאמר רבא דברים שבלב אינן דברים ואומר ר"י דיש דברים דאפי' גילוי מילתא לא בעי כהאי דב"ב קמ"ו וכן בתוס' כתובות צ"ז א' ד"ה זבין, ואם כן יחסר לנו הביאור דמי יימר אשר בני"ד הוי אומדנא כזה שאין צריך אף לגילוי מילתא, ואפשר דמי להאי דזבין נכסי' אדעתא למיסק אף על גב דיש אומדנא ואפה"כ זביני' זבינא כיון דלא פריש .

ד) אולם הדבר מפורש יותר בשו"ע יו"ד סי' רי"ח גבי הנודר או נשבע לומדים לאיזה דבר נתכוין והולכין אחר הענין וכו' וברמ"א שם דכ"ז בנדר בינו לבין עצמו אבל בנדר לחברו בעינן אומדנא דמוכח, ובטו"ז שם הביאור דיש חילוק דאם הדבר נוגע לחברו בעינן אומדנא דמוכח כהאי דב"ב קמ"ו, ואם אינו נוגע רק לעצמו אף בכלל אומדנא מקילין, איברא די"ל דגם בני"ד הוי דבר הנוגע לחברו כלפי האנשים שרוצים במנהג האשכנזי ובעינן ג"כ אומדנא דמוכח ומנלן דאומדנא דידן הוי אומדנא כזה שאין צריך אף לגילוי דעת, ומדברי תוס' הנ"ל שהבאתי אינו מבואר באיזו אומדנא אנו צריכין לגילוי דעת ובאיזו לא, וגם לא כתבו סברא לחילוק כזה, רק בר"ן לקידושין מ"ט, וגם ברא"ש לכתובות צ"ז בארוכה עוד יותר, מנה כמה וכמה אופנים שאין צריכים אף לגילוי דעת ומסברי הטעם משום דבכל הנהו הוי אומדנא כזה אשר אנן סהדי דאף בלא גילוי דעת להכי איכוין כמו שטר מברחת...

שמע שמת בנו... ועוד ועוד - ועדיין אנחנו לא נדע אם אומדנא דיין הגיע למדרגת אומדנא זו. אכן מדברי התוס' כתובות מ"ז ב' ד"ה שלא כתב לה אלא לכונסה למדתי חילוק נכון דז"ל באמצה"ד דהואיל ואינו תלוי אלא בנותן יש לנו ללכת אחר דעתו וכיון שבו תלוי ודאי אינו רוצה ליכנס בשום ספק ולא דמי ללוקח חפץ ואירע בו אונס דלא אמרינן דאדעתא דהכי לא קנה ומבטל המקח דאינו תלוי בדעת הקונה לבד דהא איכא נמי דעת מקנה שלא הי' מקנה לו לדעתו דבר אם לא יפרש... ולהכי לא פריך מאשה שנעשה בעלה בע"מ דתיפוק בלא גט דאדעתא דהכי לא קידשה נפשה כיון דתלוי נמי בדעת המקדש... עכ"ל וא"כ יש לנו חילוק ברור דבכל הנהו דחשיב הר"ן והרא"ש דמהני אומדנא בלא גילוי דעת תלוי רק בדעת הנותן שטר מברחת, הכותב נכסיו לאשתו לא עשתה אלא אפיטרופיא, שמע שמת בנו, והאי דב"ק פ' לא נתכוונה אלא להגון ועוד הני אחרינא כלהו תלוי רק בדעת הנותן, ומשום הכי באומדנא דמוכח אין צריכין לגילוי דעת, אבל בהאי דזבין אדעתא למיסק לא"י דקידושין או בזבין ולא איצטרך לזוזי בכתובות צ"ז כיון דתלוי נמי בדעת הקונה שפיר צריך לגילוי דעת, וא"כ בני"ד נמי כיון דהדבר הי' תלוי רק בדעת הנדבן, אף שנוגע גם לחברו, אי"צ לגילוי דעת - וחילוק זה לפע"ד נכון.

(ה) מה שהעיר כת"ה דבני"ד י"ל לב ב"ד מתנה, אולם הביא בשם חכם אחד שהקשה לו מהא דתוס' מנחות ט"ו ב' דבנדבת יחיד לא שייך לב ב"ד מתנה, אמנם ראיתי כן במהרש"ם ח"ב סי' קמ"ד שמביא כן בשם התוס' מנחות דבנדבת יחיד לא שייך לב ב"ד מתנה, אכן לפע"ד אין משם ראי' - בתוס' שם מיירי לענין קרבן יחיד, דלא שייך לב ב"ד מתנה דמה לו לב"ד עם קרבן יחיד שמביא לעצמו, אבל לא בנדבות יחיד שמנדב עבור ציבור, והחילוק מפורש להדי' בירושלמי שקלים פ"א סוף הל' ג' והוא מותיב לן זו לא נדבת יחיד היא ואינון מתיבין לי' כיון שנמסרה לצבור כמי שהיא נדבת צבור יעו"ש אולם מהא דתוס' מעילה י"ד סוף ע"א ד"ה בונין זז"ל לא שייך לב ב"ד מתנה בהקדש נדבת יחיד אפי' הוקדש לצבור, מובא במהרש"ם שם, מבואר להדי' כן, אבל להלכה ודאי אמרינן לב בית דין מתנה אף ביחיד כמפורש שם במהרש"ם מכמ"ק וגם משו"ע או"ח קנ"ד סע' ח' ט' ברמ"א וכן הוא להדי' ברמ"א יו"ד רנ"ט סע' ב'. אולם בני"ד לפע"ד לא שייך האי דלב ב"ד מתנה, דמה לו לב"ד באיזה נוסח יתפללו, ואף דעי"ז יתרבה תורה ותפלה מ"מ אין זה שייכות ללב ב"ד מתנה, ועי' במהרש"ם שם שמביא בשם א"ר סי' קנ"ד ס"ק י"ג דלא שייך לב ב"ד מתנה אלא בדבר שהוא מנהג מבורר וכל שאינו מנהג מבורר לא אמרינן כן, וני"ד ג"כ הוא דבר פרטי ולא מנהג מבורר ולא שייך לב ב"ד מתנה.

(ו) מה שהעיר כת"ה מירושלמי כתובות פרק אלמנה ה"ה דאם מכר להם בשטר אחד דאם נפסל השטר לאחד מחמת שהעדים קרובים בטל כל השטר לר"י, וא"כ ה"נ כיון דהנדבן עשה שתי תקנות ביחד ונפרצה התקנה האחת שמגולחי זקן היו יורדין לפני התיבה קודם בואם של החסידים ממילא בטלה גם תקנה השני' שלא ישנו, המעיין ברמב"ם הל' עדות פ"ד ובשו"ע חו"מ סי' נ"א מפורש להדי' דזה דוקא אם כתב סתם כל נכסיו לב' בני"א, אבל בחצר פלונית לפלוני וחצר פלונית לפלוני מתנתו קיימת שאלו שתי עדיות הם אף על פי שהם בשטר אחד, וברמ"א שם זז"ל וכן אם הי' כתובים בשטר אחד ב' או ג' דברים ונתבטל השטר לדבר אחד השאר לא נתבטל, ובעדות ע"פ בכל גווני כשרים כמבואר שם ברמ"א, ובני"ד לא הי' שטר, ובלאה"כ אין הדמיון עולה כלל.

ז) תבנא לני"ד דמשום תנאי של הנודב אין חשש כהאי דסי' רנ"ט סע' ב' ג' דלקדושה מעולה יכולין לשנותו בלי דעת בעלים, וגם יש אומדנא דמוכח דלנודב גופא ניחא שיתרבה תורה ותפלה בבית מדרשו. אכן זה דוקא אם כל בני הבימ"ד יסכימו לזה, אבל אם יש מוחים, מבואר להדי' במג"א סי' קנ"ג ס"ק ל"ו דאפי' לקדושה חמורה אפי' אחד יכול למחות אם לא עפ"י ז' טובי העיר, והאי דסי' רנ"ט מיירי שהבעלים אינם מבני העיר, וא"כ בני"ד כשיש מוחין צריכין עכ"פ שכל הגבאים יסכימו לזה שהם נחשבים כז' טובי העיר, ואם גבאי אחד מוחה קשה להתיר נגד דעת המג"א, ואף שהפמ"ג מפקפק בזה, עי' מ"ב שם, מכל מקום ודאי דקשה להתיר נגד המג"א. והנכון, כיון דמספרד לאשכנז אסור לשנות לכל השיטות, ואם כל אחד יתפלל כמנהגו יש לא לתגודדו, ואם החסידים יעזבו ביהמ"ד יתמעט תורה ותפלה, מהנכון לפשר ביניהם שיסכימו כולם - וכאמור שאני כותב לא להלכה רק יעשה עפ"י עצת גדולי המורים בשם.

ידידו ומעריצו. מרדכי יעקב ברייש ציריך, תרצ"ט.

שלמה

פרק שני

הליכות

יח

הלבוש הראוי לתפלה

טו. בשעת התפלה יש להקפיד להיות לבוש בצורה מכובדת, כעומד לפני המלך, שנאמר "הכון לקראת אלקיך ישראל"⁷¹. ולכן גם מי שדרכו לילך במכנסים קצרים לרגל מלאכתו, כחקלאים ופועלים, רצוי שלא יתפלל בעודו לבוש כך כג'⁷². והרגיל לילך בכובע ובמלבוש עליון ונודמן לבית הכנסת ללא מלבושים אלו, לא יתפלל בלעדיהם כד'⁷³ אלא-אם-כן לא ימצא מניין אחר לתפלה, שאז אין להפסיד מעלת תפלה בצבור משום מצות הכון בלבד כה'⁷⁴.

דבר הלכה

כג. ולעבור לפני המיזה צאופן זה אסור, כמצואר צסי' נ"ג מ"צ סקי"ג (ולענין עטיפת הש"ס צטלית צכל התפלות מפני כבוד הצבור, נהרא נהרא ופשטי'⁷⁵)⁷⁶. וכן אין ראוי לאדם צריא להתפלל כשמלבושו העליון חלוי על כתפיו, שהרי צשעה שמדצר עם אנשים חסוצים אינו עומד כן⁷⁷.

וכמו כן לענין עיקר אכילה קודם התפלה, דמצואר דהטעם הוא שמא ימשך, היינו לאו דוקא שימשך צאכילתו עד סוף הזמן, אלא גם שמא תשכיח ממנו האכילה את חובת התפלה, ולכן גם אם רואה השומר שגמר הלה את סעודתו ועדיין יש שהות להתפלל, לא יסמוך על כך, אלא צריך להזכירו שעדיין לא התפלל,

משנה ברורה סימן קפג ס"ק יא

כתב המ"א בשם הב"ח ירא שמים לא יברך במצנפת רק ישים הכובע על ראשו.

שמירת שבת כהלכתא ח"ב פרק מז

כז. ירא שמים לא יקדש בכיפה שעל ראשו, אלא יחבוש מגבעת (קלא), וכן נוהגים ללבוש לבוש עליון בשעת קידוש (קלב).

דמ"מ ימלא הכוס לפני נט"י, ע"ש, דבדיעבד לכו"ע לא הוה הפסק. (קלא) מהא דסי' קפג במ"ב ס"ק יא, דבכוס של ברכה נאמר עיטוף, ועיין סי' רעא במ"ב ס"ק מב, דכוס של קידוש הוא בכלל כוס של ברכה, וכ"ה בתורת שבת שם סע' י, ועיין גם מעשה רב לגר"א ס"ק קיט; ולפי הכלל של שומע כעונה, גם המסוכים ינהגו כך. (קלב) ע"ש בסי' קפג במ"ב ס"ק יא. (קלג) סי' רעא סע' י ברמ"א, ועיין

שערי אפרים שער ג

יח אסור לקורא או לעולה לקרות בראש מגולה בין אם הוא גדול או קטן העולה למפטיר, ולכתחלה יש לו לקורא או לעולה שלא לקרות או לעלות במצנפת שמתהלך בו בקרב ביתו, אלא ישים בראשו הכובע שדרכו ללבושו כשרוצה לקבל פני אדם גדול ונכבד. ואם יש שם טלית מצוייצת יתעטף בו מפני כבוד צבור אפילו בקריאה שבעת תפלת המנחה, ויקח טלית שאולה ולא יברך עליו כמ"ש סימן תקפ"א^ל. ואם הקורא^ט אינו רואה בטוב ורגיל בבתי עינים מותר לקרות בהם.

ספר חסידים סימן נז

וכתיב הכון לקראת אלהיך ישראל כשאדם בא לפני מלך ב"ו לא יבא כאדם שבא בשוק אלא יתעטף להיות לפניו באימה וביראה ובכבוד אנו שהולכים לפני אדון כל הארץ יתברך שמו עאכ"ו שיש לנו להתעטף להיות לפניו באימה וביראה. **אוי להם לאותם הממתינים מלהתעטף משבת לשבת** כדי שלא ישחקו עליהם בני אדם ואינן חושבין שמא ימותו ולא יוכלו ליתן כבוד למי שנתן כתנתו עצמה שכתוב עליו יתברך לבושי' כתלג חיור (דניאל ז' ט') ועליהם ועל כיוצא בהם נאמר יכין צדיק ורשע ילבש.

שו"ע או"ח סימן צא ס"ב

צריך לאזור אזור בשעת התפלה, אפילו יש לו אבנט שאין לבו רואה את הערוה, משום הכון (עמוס ד, יב) אבל שאר ברכות מותר לברך בלא חגורה, מאחר שיש לו מכנסים: הגה - ואין לבו רואה את הערוה (ר"ן פרק קמא דשבת והרא"ש פרק הרואה והגהות מיימוני פ"ה מהלכות תפלה):

משנה ברורה סימן צא ס"ק ד

צריך - בדיעבד [ב] אם התפלל בלא אזור יצא [ג] וי"א עוד דדוקא מי שרגיל כל היום בחגורה אבל מי שהולך כל היום בלא חגורה גם בשעת תפלה א"צ לחגור. ומיהו מדת חסידות אף בכה"ג [מג"ג]:

הליכות שלמה תפלה פרק יא הערה 45

ד. הידר להתפלל במלבוש הנהוג בירושלם (הנקרא חאלאט), ואף כשהיה מחוץ לביתו וחזר סמוך לזמן תפלת מנחה, היה עולה לביתו להחליף מלבושו קודם התפלה. ומרגלא בפומיה שמלבוש זה הוא "א יידישער מלבוש" (מלבוש יהודי), שצורתו מדוקדקת שלא יהיו בו ד' כנפות וגם חוגרים אותו בחגורה. אך לענין דין אבנט היתה דעתו שאין מקיימים אותו בכך, כיון שהיא תפורה בבגד (ראה מ"ב סי' כ"א סקי"ד), ולתפלת שחרית היה חוגר אבנט מתחת מלבושו העליון. אולם בעיקר דין אבנט לתפלה ע"י גארטל העיר רבנו (בחי' כת"י למס' שבת י' ע"א) וז"ל: "צ"ע דבזמננו כיון דאדרבה אם הולכים לאיש נכבד מסירים החגורה, א"כ החגורה הו"ל רק כמו קיטל, דחשיב בגד המיוחד לתפלה, אבל אין זה שייך למצות הכון" (ובע"פ הוסיף לבאר דבדורות הקודמים שאני, דמצינו חשיבות מיוחדת לאזור, וכדכתיב באליהו (מלכים ב' א, ח) ואזור עור אזור במתניו, ועוד). ומ"מ הורה, דכיון דנהגו בו, והוי בגד, מותר לצאת בו בשבת גם במקום שאין עירוב, אע"פ שמכנסיו חגורים כבר בחגורה אחרת.

תשובות והנהגות כרך א סימן סט

שאלה: אם יש מצוה ללבוש חגורה בתפלה (גרטיל)

בש"ע צ"א (ס"ק ב') מפורש שצריך חגורה לתפלה אף מי שיש לו אבנט במכנסים, משום הכון, ותמוה הדבר שרוב בית ישראל לא נהגו בחגורה לתפלה, וכן הספרדים לא נהגו ללבוש במיוחד לתפלה חגורה, ואמנם בב"י בשם רבינו ירוחם רמ"א מפורש דהיינו אם הולך כל היום בחגורה, אבל אם אינו הולך כל היום לא צריך, אבל במ"ב מביא שמ"מ מדת חסידות גם בזה ללבוש, וצ"ב שלא נהגו כן.

ונראה שכיון שיסוד החיוב הוא משום "הכון לקראת אלקיך", והיינו שכבוד למלך כן, עי' ברמב"ם פ"ה מתפילה ה"ב, לכן היינו דוקא בבגדים שהאבנט נוי כמו ב"חלטל" ובגדים ארוכים כמוהו שנהגו ללבוש בחגורה מהדרין כן

בתפלה, אבל בבגדים דלא שייך בהם הידור עם אזור, שלא לובשים כלל עם אזור, לכאורה אין בזה הכנה וכבוד ללבוש לתפלה חגורה ואין בזה חיוב.

ולפי זה אלו שלא לובשים כלל בגד המתהדר בחגורה גם מדת חסידות אין, ששייך רק אם הבגד מתהדר בכך דוקא כמו בזמנם, ובזה מיושב מה שהשמיט הרמב"ם להאי דינא המפורש בשבת דף ט' ע"ב, ולמשנ"ת א"ש דכיון שהר"מ הביא שם בפ"ה ה"ב חובת תיקון המלבושים "כיצד מתקן מלבושיו תחילה" ומציין עצמו ומהדר שנאמר השתחוו לד' בהדרת קדש וכו', שוב א"ש שגם דין זה בכלל, שהכל כפי מנהג מקומו אם רגילים ללבוש לבוש כזה הרי הוא בכלל חובת תיקון מלבושו.

אמנם נראה בזה דבר חדש דנוכחתי שדוקא הלובשים חגורה בבוקר לתפלה, לפעמים כשיש להם תפילין של יד אין מקיימין הכון, שמצד אחד לובשים חגורה, אבל מצד שני כיון שאין יד שמאל עם התפילין נכנסת להשרוול של המעיל, אז הבתי ידים מונחים חציים על הכתף, ואין זה דרך כבוד שייכנסו אל המלך, וחייבים מדין הכון ללבוש הבגד עליון (חליפה) כדרכו בבתי ידים לפנים ועם הכפתורים סגורים, ואז הוספת החגורה מדת חסידות, אבל ללבוש הבגד גופא כדרך עראי שאין נכנסין למלך, והיינו שמונח עליו בלי שיכניס היד לבית הזרוע כלל, ורובא דרובא הנוהגין להתפלל בחגורה בבוקר מלובשים כן, ובזה גופא ביטלו מצות הכון, ואם כן אין קיום מצות הכון אף שלבוש אז בחגורה, ויש לתמוה שלא העירו בזה, שבקל יכולים לתקן ולקיים מצוה זאת כהלכתה. (והלובשין בלא חגורה, אף אם לא מכניסים היד להשרוול, לכה"פ מניחים על הכתף, אבל הרוצים לחגור מעבירין המעיל מתחת לכתף השמאלי, ובזה יותר גרע).

והנה בארצות רוסיא וליטא המון העם מהפרושים לא נהגו בחגורה, אבל אצל הגדולים יש שהקפידו לתפלה בחגורה, וכן נהג רבינו החזו"א זצ"ל, ופירש שיש בזה מדת חסידות וכמבואר בפשטות המ"ב, וכל אחד כפי מנהגו נוהג.

אמנם האמת שיש לפרש שבחגורה המיוחדת לתפלה מתהדר בכך גופא, וזהו טעם חסידים ואנשי מעשה שמדקדקין מאד בזה, ואין להם ח"ו להניח מנהגם בכך, שגם בבגד שאין החגורה מהדר הבגד, מה שמתלבש עצמו במיוחד לתפלה אף בחגורה מראה בכך חשיבות התפלה שמכין עצמו בלבישת חגורה, ואם כן שייך לכל אחד כשלוש חגורה לתפלה יש לו כעין בגד מיוחד לתפלה, וזהו גופא הכנה ומצוה מן המובחר, ובלבד שלא יבוא להקל אחר הנחת תפילין ללבוש הבגד עליון עראי, ולהתפלל אז כן לפני המלך, שאינו ראוי כן וכמ"ש לעיל, (ולפי זה מובן מה ששמעתי מאחד מגדולי ליטא זצ"ל שנהג ללבוש חגורה והקפיד ללבוש בחוץ על החליפה גלוי דוקא, ופירש טעמו שמתהדר לפני המלך בלבוש מיוחד לתפלה והיינו בחוץ דוקא).

שו"ע או"ח סימן ח סעיף יא

עיקר מצות טלית קטן, ללבושו על בגדיו, כדי שתמיד יראהו ויזכור המצות:

שו"ע או"ח סימן כד סעיף א

אם אין אדם לובש טלית בת ארבע כנפות, אינו חייב בציצית. וטוב ונכון להיות כל אדם זהיר ללבוש טלית קטן כל היום, כדי שיזכור המצוה בכל רגע. וע"כ יש בו חמשה קשרים, כנגד ה' חומשי תורה, וארבע כנפים, שבכל צד שיפנה יזכור. ונכון ללבושו על המלבושים. לפחות יזהר שיהיה לבוש ציצית בשעת התפלה:

משנה ברורה סימן ח ס"ק כו

יראהו - כמה דכתיב וראיתם אותו וזכרתם וגו' ואותן האנשים המשימין הציצית בהמכנסים שלהם לא די שמעלימין עיניהם ממאי דכתיב וראיתם אותו וזכרתם וגו' עוד מבזין הן את מצות הש"י ועתידין הן ליתן את הדין ע"ז ומה שאומרין שהולכים בין הנכרים לזה היה די ששימו הציצית בתוך הכנף ואלו היה להם איזה דורון ממלך ב"ו שחקוק עליו שם המלך כמה היו מתקשטין בו לפני האנשים תמיד וק"ו בציצית שמרמז על שם ממ"ה הקדוש ברוך הוא וכדלקמן בסימן כ"ד ס"ה כמה מתכבד האדם הנושא שמו עליו ואמרו חז"ל הזהיר במצות ציצית זוכה ורואה פני השכינה ומשמע מן הכתובים דהיהודים שישארו לעת קץ יהיו מצויינים במצוה זו כמה דכתיב ובאו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים והחזיקו בכנף איש יהודי וגו' ואמרו חז"ל ע"ז כל הזהיר במצות ציצית זוכה ומשמשין לו שני אלפים ושמונה מאות עבדים וכו':

ערוך השולחן אורח חיים סימן ח סעיף יז

י"א שעיקר מצות טלית קטן הוא ללבושו על בגדיו כדי שתמיד יראהו ויזכור המצות ואין המנהג כן וגם בשם האר"י ז"ל כתבו דאדרבא שצריך להיות תחת בגדיו [מג"א סקי"ג בשם כתבים וכו"ה בפרע"ח] ויש מי שאומר שאין לתוחבן בהכנפות מדאמרינן במנחות [מ"א]: אין ציצת אלא יוצא ואינה ראייה כלל דהתם הפי' על עיקר עשייתה ע"ש ומ"מ אף שמדינא אין זה מעכב למה נבוש במצות ה' וכן אותם התוחבים הטלית קטן בהמכנסים אין דעת חכמים נוחה מהם אא"כ הולך בין השרים ויודע שילעגו עליו דאז יכול לעשות כן [עמג"א סקי"ג וראיתו תמוה כמ"ש רש"י שם ודו"ק]:

שו"ת מהר"י מברונא סימן לד

מעשה בראובן שהלך בגילוי הראש בפני עשרה ובא א' מן התלמידים וראה ומיחה בו ולא אשגח עליה ונדה התלמי' לראובן:

והשבתי דנדוייו נדוי, אף על גב דאמרינן בפ"ק דקדושין (ח א) לא אמרן אלא רב כהנא דגברא רבא הוה, פרש"י דלא אזיל בגילוי הראש, אבל כ"ע לא אלמא דאין קפיידא, וכן בפ' כל כתבי (ק"ח ב) תיתי לי דלא מסגי ד' אמות

בגילוי הראש, ה"מ לדידהו דבארץ ישראל הוו והוו מסגי הכי, אן דדיירינן בין האומות ואינהו אזילי בגילוי הראש וחשיב כחוקות הגוים ולא מינכר ביניהון אלא בכיסוי הראש חשוב השתא כעובר על דת יהודית, וכדאמר' בכתובות (עב א) יוצאה בגילוי הראש חשוב כעובר על דת, ואשכחן חלוקי יהדות בשינוי בגדים אפילו במנעלים וסנדלים בפ' הכונס (נט ב) ובשעת השמ' אפי' ערקת' דמסאנ' אסור (סנהדרין עד ב), וכיון דמיחא ביה ולא אשגח עליה חשוב כאפיקורוס ונדהו לשם שמים אפי' הרב צריך לנהוג בו נדוי נר' במ"ק נאם ישראל מברונא:

ואגב זה אמינא דוקא הליכ', אבל ישיבה בגילוי הראש ליכא קפידא, שכן דרך לישוב להקל מעליו, וכן משמע דלא איזל בגילוי הראש, ולא אמר דלא ישב. וכן משמע תיתי לי דלא מסגי' ד' אמות משמע אבל ד' אמות לא, וכ"ש בישיבה, אמנם הכל לפי ענין הישיבה ההיא:

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צא עמוד ב

כי הא דרבי יוחנן קרי למאני מכבדותא.

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף יז עמוד א

דתניא, רבי אילעאי אומר: אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו - ילך למקום שאין מכירין אותו, וילבש שחורים ויתעטף שחורים, ויעשה מה שלבו חפץ, ואל יחלל שם שמים בפרהסיא.

HEADLINES SHOW ON WEARING HAT AND GARTEL FOR DAVENING AND TZITIS OUT

Can you please explain to me what the issues are surrounding proper dress for davening? Does one need to wear a hat, jacket? Can one wear short sleeves, sweatpants, t-shirt etc.?

Gets to the core of **two major issues** of introduction that must be addressed and serve as backbone of our discussion-

1. appropriate dress and what's this all about when it comes to tefillah – Shabbos 10a, Rambam chapter 5 of hilchos tefillah, SA Siman 91. Dress in these areas is coming from a sense of **nichbadus**. When we talk about proper levush for davening, the yesod hadavar is nechbadus which is what emerges broadly from the poskim. That's b'etzem what that halachah here is teaching us. It's one of the things SA Siman 98 says one should wear a **begged meyuchad** for tefillah like KHG
2. The second level of these halchos is **being magdir what's called nechbad-** the way one dresses in front of respectable people, dress for a banquet, how one walks outside in the street and what's appropriate dresswear in general. It may even depend from country to country and continent to continent, and century to century and decade to decade, and therefore the halachah depends upon where one lives and how one dresses. This is where the questions become more technical; is that OK for davening or not? Clear in rishonim and poskim that geder of nechbadus in levush for tefillah is based upon acceptable mode of dress in that particular local. See Rambam, SA, MB for this point.

What if that's the only minyan, so he needs to choose between davening with a minyan without a hat, or davening be'ye'chidus with a hat?

Here we need to talk about what happens when there is a **tension** as you can't do two things ideally-similar shayla: is it better to daven before netz with a minyan or after netz without a minyan? Most poskim posit better to daven with a minyan. Here to, **RSZA** is Halichos Shlomo says one shouldn't be mafsid tefillah b'tzibbur if don't

have a hat as its more important to daven b'tzibbur without a hat then to daven byechidus with a hat. **Rav Chaim Kanievsky** in Daas Noteh 1:59 paskens the opposite that tefillah btzibbur is a maalah- "yishtadel", while dressing properly is a requirement and more important than tefillah btzibbur, and therefore one shouldn't daven b'tzibbur without a hat.

Someone wears a hat for davening, but doesn't have one with him. Can he daven with a minyan, or does he need to wait to get his hat and daven with a later minyan?

Certainly, a strong argument can be if you are someone who always wears a hat for davening its best to wait for later minyan if there is one and its possible and not a very big tirschah. But, mtzad sheini if dressed properly and go from place to place at times without a hat, an argument can be made that it's not necessary. The answer is it **depends on factors, circumstances, and the person himself**. Some people wouldn't have a hava mina to do it one way or the other. Its pashut for one person to daven without a hat, or its pashut for another to wait till one gets a hat. Both are correct.

What if he wants to change the style of hat, e.g., from Borsalino to Shteimel?

Shevet Halevi 10:18 regarding chasid wearing litvish hat and Litvak wearing a shtreimel to daven on Purim; his yesod as long as its proper and not being done as a joke its muttar because ikar is to be covered and dressed, not what you are wearing. Maybe he would say the same all year, maybe not, but the yesod is a yesod.

A bachur in yeshiva wants to stop wearing a hat, but his parents want him to continue following the family minhag. Can he stop wearing the hat?

Not a small matter to **drop a family minhag**- see my MM in MOM about nusach hatefillah, donning tefillin on chol hamoed, making foods for YT and more. Wearing a hat may not be a minhag, it may be a **halachah**, and therefore a child can do something different in the realm of halachah then his father. Rav Chaim Kanievsky in Daas Noteh 1;111 says that it's a mitzvah to listen to your father if he wants you to wear a gartel, so lchorah the same thing is true here.

But there is a **larger issue** here that must be taken into account- a parent is watching a child move away from their mores and how to handle that. The hat of course is

not the issue and there are bigger issues, and the parent should probably first address those.

A bachur wants to start wearing a hat, but his parents don't want him to. Can he ignore them? Can he wear it behind their backs?

Bachurim ask me this all the time. **Two issues that are conflicting here-** kibud av v'em VS. levush in davening- is hat deoraysa derabanan- no! Is it appropriate? For this boy it now is! Similar to shayla earlier about tefillah b'tzibur vesus without a hat

Therefore, **must weigh mitzvas kibud av v'em deoraysa** element that make this question larger than just to wear or not to wear a hat. When it comes to **Shabbos**, a child can disobey a parent as is paskened in SA 240:15. Terumas Hadeshen siman 40 cited in SA 240:25 about disobeying parents to **learn Torah** in another town against will of his parents. This doesn't seem to be close to the latter and it should be discussed b'derech kavod. A child should be very cautious and should make sure he's **speaking with his rebbi** about it. However, Rav Chaim Kanievsky in Daas Noteh 1: 102 is clear that don't have to listen to parents as proper levush like a hat is indeed meakev.

Can a shul require a dress code for daveners, which includes wearing a hat and jacket? Is that policy going to be halachically binding on those who daven in the shul?

story with Dr. Paul when I made some new regulations on dresswear in shul. The new policy required that socks must be worn with sandals, and he placed his pink socks over his sandals. My reaction then would be different then now; however, I did the right thing then.

A shul with its Rav and zayin tovei hair-board have a right make takanos for the tzibbur just like when it comes to dinei mamos, hilchos sakanah and the like. See Teshuvos Chelkas Yaakov 1:79 for an example of a shul with established takanos built into tefillah in that shul including only a chazan who has beard can be the shatz. If this is how things are being set regarding dress then yes, just like a no talking policy or no-phone in shul policy. Yes, its binding and can have a knas if its established and accepted and agreed upon.

Is a baseball hat sufficient to fulfill the concept/mitzvah/obligation of wearing a hat?

Story of Rabbi Kirshenbaum and his father wearing a hat with shirt out to bentch and his father called him out on it because missing the point. Others hold that its davka OK to bentch like that and I know of gedolei Yisroel who did bentch like that. However, wearing a baseball hat in my opinion is missing the point of why a hat is worn.

Quote **RSZA** opposing wearing a jacket half off over tefillin- same idea and concept on the other hand, **Chazon Ish** permitted davening like that as that's how its worn for shacharis and its kavodik as such.

Cite here machlokes rishonim including sefer hachinuch and regarding why KHG is dressed "**Ikavod ulitiferes**" either because chitzoniyus meorer penimiyus or outward dress raises the status of job that one is doing in one's own eyes. See my drashah about this.

SA Siman 98 says one should wear a begged meyuchad for tefillah like KHG

If everyone wears hats in a shul, is a visitor who does not wear a hat halachically required to wear a hat due to minhag hamakom? What if only a majority of the regulars in the shul wear hats, but not everyone?

Not certain if that creates minhag unless they say so, and some places do. If the Shul has a minhag and is makpid, that is one thing, but if the shul isn't or it's a shteibel and people are in and out it's hard to say that there is a minhag hamakom. I think the latter is the more common understanding. Some Shuls have rule for the shatz and that of course would be binding on the visitor.

Is there a requirement, or at least a mitzvah, to wear a hat at times other than davening?

1. Bentching- MB 183:11

2. Kiddush SSKHC 47-27

3. Getting an Aliyah- shaar efrayim 3-18

4. Shabbos- different opinions- kavod Shabbos as begged meyuchad but nothing to do with tefillah. Sefer Chassidim held it was inappropriate to only wear hat on Shabbos.

Let's change gears and discuss wearing a gartel for davening. What's the source?

Two sources- libo roeh es haervah: Belt takes care of that

-Hikon Likraas: That's where a Gartel comes in

It is a requirement?

Brought in SA 91:2 **"tzarich"** even if you are wearing a belt because of Hikon

What are the heterim to not wear it?

BY cited by MB 91:4 and others- if you don't always wear it throughout the day

Poskim contemporarily- Teshuvos v'hanhagos 1:69, Steipler, and RSZA in Halichos Shlomo 11 in Orchos Halachah 45 no gartel because doesn't match a short coat only an overcoat etc. People used to wear belts as sign of chashivus and kavod and it matched their clothing which today it doesn't.

litvish typically wear hats, but not gartels. What's the difference between them? It seems the Gartel has a stronger source in Chazal than a hat, yet we're more lenient on the gartel than the hat.

BY and MB etc. speak out a heter so we are somech on the heter. MB says midas chasidus to wear a gartel even with all this.

MB says to wear a hat as do poskim of that era and **nobody greater than them ever said explicitly that doesn't apply anymore** because we don't dress like that. Those who say that are being medayek or somech on JFK who removed his hat and thus all American's did so who says we can and should. The halachah remains.

Furthermore, **it's still is a formal attire** and is mechubad. tzitz eliezer 13:13 need hat lechatchillah even if it's hot, no heter to stop wearing a hat.

Tzitz Out?

Different minhagim- Sephardim wear in, Ashkenazim in and out, Chasidim over their shirts (Halchah VS. Kabbalah regarding wearing tzitis in)

Mechaber in siman 8:11 and 24:1- may be a setirah if tzitis are worn over clothing
MB in 8: 26 has very powerful language about wearing them out- mevazeh the mitzvah, asid liten es hadin, and his mashal about the present from the king.

Aruch Hashulchan indicates better to wear out, acknowledges people aren't wearing them out, but shouldn't be embarrassed to do mitzvos hashem.

Historically- As far as I understand Tzitis were not worn out by Rabanim and talmidim in Yeshivos in Litvish world. Rav Aharon told me that his rabeyim did not wear tzitis out in Mir and not in other yeshivos either before or after the war.

Today like in many areas we have upgraded the way we do mitzvos- with daled minim, with kashrus, matzo's, tefillin, tzitis- all the mitzvos we do are being done with great alacrity. That is not to say that we are motzi laaz on rishonim, but when the opportunity exists due to a variety of reasons to do things better, we do. Mikvah today VS. yesteryear we have skill and opportunity to craft and manufacture things better, so if we do so on gashmiyus why not do so in ruchniyus as well.

Yeshivish Levush?

1. Clothing are important- "mani mechabdusi" clothing define a person, describe a person, speak to who a person is.
2. Clothing also are a form of identity and describe to what class and group one belongs-
3. Clothing that a person wears have an impact and influence upon him and his actions- Gemara about sinning go wear black clothes. KHG clothing effect his service.
4. As such, yeshiva buchrin dress in a way that is representative of who they are and the Torah they learn and Hashem's world-
5. While there is something to style as well and dressing nicely for sure, but when it becomes extreme, like when anything becomes extreme, that's also problematic. Tight pants, straight or spread collar, how many buttons on shirt, pleats or no pleats. So yes, we must dress nice and proper, but there must be a balance that needs to be struck. Goal of "yeshivish" attire is supposed to speak to these points; honorable, respectable, simple, clean, raise one's status and help his be the person he should.

שו"ע או"ח סימן צא ס"ה

לא יעמוד באפונדתו (טאסק"ה בלעז) ולא בראש מגולה ולא ברגלים מגולים, אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו לפני הגדולים אלא בבתי רגלים:

משנה ברורה סימן צא ס"ק יב

מגולה - ובזמנינו צריך להשים בעת התפלה כובע בראשו כדרך שהולך ברחוב ולא בכובע הקטן שתחת הכובע כי אין דרך לעמוד כן לפני אנשים חשובים וכ"ש שלאף מיץ.

ערוך השולחן אורח חיים סימן צא סעיף ו

ובמדינתנו אין להתפלל אף כשהראש מכוסה בכיסוי קטן רק בעיני כובע כמו שהולכין ברחוב.

חיי אדם חלק א כלל כב סעיף ח

וישים כובע בראשו כדרך שהולך ברחוב, ולא בכובע הקטן שתחת הכובע (שלאף מיטץ [כיפת שינה]). ופשיטא שלא יתפלל ברגלים מגולות אם אין דרך אותו מקום כך לעמוד לפני גדולים (סימן צ"א):

רפ דעת הלכות תפלה נומה

בענין שילבש בתפלה בדרך שעימוד לפני חשובים

תשובה קב

שאלה: שאלתי את כת"ר אם יש חיוב להתפלל עם כובע כשזה נגד רצון הוריו. והשיב לי שאין לי לשמוע להם בזה. ואשמח אם כת"ר יכתוב לי הסבר לזה, כי אח"כ ראיתי במשנ"ב (סימן צ"א ס"ק י"ב) שכתב דהטעם שיש לילך בכובע כי אין דרך לעמוד כן לפני אנשים חשובים. (וכע"ז כתב בערוך השולחן וז"ל ובמדינתנו אין להתפלל אף כשהראש מכוסה בכסוי קטן, רק בעיני כובע כמו שהולכין ברחוב). והנה בהרבה מקומות כאן בארץ ישראל לא הולכים כך ברחוב, או לפני אנשים חשובים, וגם בארה"ב אין נוהגים כן. ובפרט במצב שלי שההורים לא מסכימים וזה גורם להם קצת צער, וכמדומ' יביא לכמה קטטות.

תשובה: גם בזה"ז רוב האנשים נכנסים לאדם חשוב במעיל וכובע והמבוזין בטלה דעתן.⁹⁴

פסקי תשובות הערות סימן צא הערה 23

שו"ת דברי יציב ח"א סי' ס' שהרחוב ורשות הרבים שאין מקפידין בהליכה בכובע ומלבוש עליון אסור שישפיע על יראי שמים המקפידים על כך, ומנהג שוטים אינו כלום, ואין לבוא לפני המלך אלא בכובד ראש, ואין לפרוץ גדרן של ראשונים, וכ"ש שאסור לתת להם לעלות לתורה ולש"ץ, ובתשובות והנהגות ח"ד סי' כ"ו אין להתיחס לרחוב שהולכים ללא כובע וחליפה גם לפני שרים ואנשים חשובים שהשתרש הדבר מהגרועים שבאומות שגם השרים וראשי המדינות עצמם אינם מתהדרים בחליפה וכובע, ומי שיש לו ריח תורה יתרחק מהנהגה כזו, עכ"פ בעת התפלה (ויש לציין בזה את דברי הבני יששכר חודש תשרי מאמר י' אות ז' בשם מוהר"פ מקאריץ זי"ע שמלבוש עליון אור מקיף הוא ולכן עם ישראל מתהדרים בו וביותר בעת התפלה היפך מעכו"ם שמשילים זאת מהם ובפרט בעת שיושבים עם המלכים ושרים וכו', ובתורת משה להחת"ס (לפסח, בשיר מעון) ג"כ דבגד עליון אור מקיף הוא הסובב האדם ומבריח את המקטרגים והמזיקין והחיצונים וכו' עיין שם).

טור אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קפג

גרסין בפ' ג' שאכלו א"ר זירא י' דברים נאמרו בכוס של ברכה טעון הדחה שטיפה חי מלא עיטור עיטוף מקבלו בשתי ידיו ונותנו ימינו ומגביהו מן הקרקע טפח ונותן בו עיניו ומשגרו לאנשי ביתו תנא הדחה מבפנים ושטיפה מבחוץ ואיתא בתוספתא דאם קנחו יפה שפיר דמי:

בית יוסף אורח חיים סימן קפג

ועיטוף כתב רבינו ירוחם (ני"ו ח"ז קמח ע"ד) דהיינו שנותן סודר על ראשו שאסור לברך בגילוי הראש ע"כ. ולא נהירא לי דא"כ מאי רבותא דברכת המזון הא כל שאר ברכות נמי משמע דאסור לברך בגילוי הראש אלא עיטוף היינו סודר שפורסין על כובעיהם העומדים לפני הגדולים.

ב"ח אורח חיים סימן קפג

רב אשי פריס סודרא ארישיה. כתב ב"י ועיטוף כתב ה"ר ירוחם (ני"ו ח"ז קמח ע"ד) דהיינו שנותן סודר על ראשו שאסור לברך בגילוי הראש ע"כ ולא נהירא לי דאם כן מאי רבותא דברכת המזון הא כל שאר ברכות נמי משמע דאסור לברך בגילוי הראש אלא עיטוף היינו סודר שפורסים על כובעיהם העומדים לפני הגדולים עכ"ל ב"י. ותימה למה כתב אדברי ה"ר ירוחם ולא נהירא לי הלא כך כתב הרא"ש (סי' לה) וזה לשונו ובכל הנך רגילין האידנא אף בפריסת סודר שלא יברך בגילוי הראש וכו' עכ"ל והן דברי התוספות כמו שכתב רבינו לשון זה בשם בסמוך ואין ספק דרצונם לומר דאף על פי שראשו מכוסה במצנפת קטנה אפילו הכי לא יברך בגילוי הראש מפריסת סודר שפורסים על הראש לצניעות לפי שכיסוי זה מכניע לב האדם ומביאו לידי כוונת הברכה

וליראת שמים וכך היא דעת ה"ר ירוחם בלשונו שהעתיק מדברי התוספות והרא"ש וכך פירש ב"י גופיה לעיל בסימן ח' (עמ' כד) אצל ומכסה ראשו שלא יהא בגילוי הראש (ובהגה) [ובעל הגהת] ש"ע הבין דברי רבינו בסמוך ודברי ה"ר ירוחם כפשוטן שלא יהא בגילוי הראש לגמרי ותירץ הקושיא דאף על גב דבכל שאר ברכות נמי משמע דאסור לברך בגילוי הראש מכל מקום רבותא דברכת המזון היא דאף אותן שאינן מברכין לא ישבו בגילוי הראש הא בשאר ברכות כהאי גוונא שרי עכ"ל בספר דרכי משה (אות ב) ולא ידעתי שורש לחילוקו זה דאם בשאר ברכות גם כן המברך מוציא את אחרים בברכתו ועונה אמן פשיטא שלא יענה אמן בגילוי הראש כמו בברכת המזון דשומע כעונה ומברך ממש אלא ודאי בגילוי הראש ממש אסור בין למברך בין לאחרים השומעין ועונין אמן בין בברכת המזון בין בשאר ברכות אלא דבכוס של ברכה צריך לפרוס עוד סודר על המצנפת לצניעות כדפירשתי והוא האמת ולענין הלכה נראה כיון דהתוספות והרא"ש העידו שהיו נוהגים בזמניהם אף בפריסת סודר וכן כתבו רבינו וה"ר ירוחם לכן כל ירא שמים יהא נזהר בשעת ברכה להתעטף במלבוש העליון וגם להשים הכובע על ראשו ולא יברך במצנפת קטנה (ואף על פי) [ואפילו] כשהוא מברך ביחיד יהא נוהג כך ולא יהא חסר אלא מזיגה ועיטור ועיין לעיל בסימן צ"א בדין כיסוי הראש: